

Lotta Pörsti

NUORTEN AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMINEN-
Porin ja Rauman etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä

Sosiaalialan koulutusohjelma
2016

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

NUORTEN AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMINEN – Porin ja Rauman etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä

Pörsti, Lotta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Elokuu 2016
Ohjaaja: Virtalaine, Matti
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 1

Asiasanat: nuoret, syrjäytyminen, ammatilliset opinnot, etsivä nuorisotyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämisen syistä Porissa ja Raumalla. Tarkoituksena oli selvittää miten nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä voitaisiin ennaltaehkäistä. Opinnäytetyössä selvitettiin myös, miten etsivät nuorisotyöntekijät ennaltaehkäisevät nuorten syrjäytymistä. Lisäksi opinnäytetyössä paneuduttiin nuorten palveluiden ja ammatillisten oppilaitosten toiminnan kehittämiseen.

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelu toteutettiin haastatteleamalla kolmea etsivää nuorisotyöntekijää Porissa ja kolmea etsivää nuorisotyöntekijää Raumalla. Haastattelut olivat ryhmähaastatteluja. Opinnäytetyön tulokset ovat suuntaa-antavia.

Tulokset osoittavat etsivän nuorisotyön tekevän laaja-alaista työtä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä tukevan monin keinoin nuorten ammatillisten opintojen jatkuvuutta. Ammatillisten opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisystä keskusteltaessa nousi esiin onnistuneen nivelvaiheen tärkeys, työpajan rooli, ammattioppilaitosten rooli, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (VALMA) sekä erilaisten opiskelumuotojen kehittäminen.

DROPPING OFF VOCATIONAL STUDIES AMONG YOUTH – Perceptions of Pori and Rauma outreach youth work professionals

Pörsti, Lotta

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

August 2016

Supervisor: Virtalaine, Matti, lecturer

Number of pages: 54

Appendices: 1

Keywords: youth, exclusion, vocational studies, outreach youth work

---

The purpose of this thesis was to make a survey about the outreach youth work professionals' perceptions about the reasons of dropping off vocational studies among the youth of Pori and Rauma. The purpose was to examine how the prevention of dropping off vocational studies among the youth could be implemented. Additionally, the methods of professionals in outreach youth work regarding prevention of exclusion among the youth was surveyed in the thesis. Furthermore, improvement of the services of the youth and vocational schools are delved into in this thesis.

The survey data was collected using a focused interview. The focused interview was implemented by interviewing three professionals in the outreach youth work in Pori, and three professionals in the outreach youth work in Rauma. The interviews were group interviews. The outcomes of the thesis are directional.

The outcomes indicate the outreach youth work to make an all-round work in prevention of exclusion of the youth, and to support continuance of the youth's vocational studies with several methods. In conversation about the prevention of dropping off vocational studies was found out the importance of a successful transition period, the role of a work shop, the role of the vocational schools, pre-vocational preparatory education, and development of different studying methods.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSONGELMAT	7
3 NÄKÖKULMIA NUORTEN SYRJÄYTYMISEEN.....	8
3.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen	9
3.2 Nuorten koulutuksesta syrjäytyminen.....	10
4 AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN JA ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ.....	12
4.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta	12
4.2 Nuorisolaki.....	12
5 NUORTEN AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMINEN.....	13
5.1 Aiempia tutkimuksia ja selvityksiä opintojen keskeyttämisestä.....	14
5.2 Opintojen keskeyttämisen syitä	16
5.3 Opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen	17
5.3.1 Etsivät nuorisotyöntekijät	17
5.3.2 Koulun, työpajan ja nivelvaiheen merkitys.....	18
5.4 Nuorten palvelu ja ohjaustarpeet opintojen keskeyttämisen jälkeen	20
5.5 Opiskeluun liittyviä kehittämiskohteita	22
6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU	23
6.1 Kvalitatiivisen lähestymistavan perustelut.....	23
6.2 Teemahaastattelu.....	23
6.3 Kohderyhmä ja tutkimusaineiston keruu	24
6.4 Aineiston analyysi.....	25
7 HAASTATELTAVIEN NÄKEMYKSIÄ SYRJÄYTYMISESTÄ JA AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMISESTÄ.....	25
7.1 Taustatietoja haastateltavista ja heidän asiakkaistaan.....	26
7.1.1 Haastateltavien koulutus ja työkokemus.....	26
7.1.2 Asiakkaiden ikäjakauma ja palveluiden piiriin ohjautuminen	26
7.2 Nuorten syrjäytyminen.....	27
7.2.1 Nuorten syrjäytyminen vuonna 2016.....	27
7.2.2 Syrjäytymisprosessin muuttuva maailma.....	30
7.2.3 Etsivien nuorisotyöntekijöiden rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ..	31
7.3 Nuorten ammatillisten opintojen keskeyttäminen.....	32
7.3.1 Opintojen keskeyttämisen syitä ja taustatekijöitä	32
7.3.2 Keinoja opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisyyn.....	36
7.3.3 Nivelvaiheen merkitys opintojen keskeyttämisen näkökulmasta	38
7.4 Nuorten palvelu ja ohjaustarpeet opintojen keskeyttämisen jälkeen	40

7.4.1 Opintonsa keskeyttäneen nuoren motivointi ja palvelutarve	40
7.4.2 Nuorten tarvitsema tuki.....	42
7.5 Opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen ja toiminnan kehittäminen	43
7.5.1 Nuorille suunnatun toiminnan ja palvelujen kehittäminen	43
7.5.2 Ammatillisten oppilaitosten toiminnan kehittäminen	45
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	48
LÄHTEET.....	52
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hallitusohjelmassa ja vuoden 2011-2016 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on ollut esillä syrjäytymisriskissä olevat nuoret sekä ”koulupudokkaiden” (koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret) yhteiskunnallinen asema. Mediassa sai näkyvyyttä tutkimus, jonka mukaan vuonna 2010 Suomessa oli 15-29-vuotiaita nuoria syrjäytyneitä 5 % kaikista tähän ikäryhmään kuuluvista nuorista. Tällöin todettiin myös, että ”koulupudokkuudella” ja syrjäytymisellä on selkeä yhteys toisiinsa. (Järvinen & Vanttaja 2013.)

Peruskoulusta jatko-opintoihin siirtyy 95 % oppilaista, mutta siitä huolimatta 15 % jättää suorittamatta toisen asteen opinnot. Tästä syystä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan on tehty muutoksia rahoituksen osalta. Rahoituksen saamiselle on edellytyksenä toisen asteen opinnoista valmistuminen. (TEM raportteja 8/2012.)

Yksi ratkaisukeino nuorten ”koulupudokkuuteen” sekä syrjäytymisen ehkäisyyn on etsivä nuorisotyö. Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) raporttien mukaan etsivän nuorisotyön tarkoituksena on auttaa ensisijaisesti alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Vuosi vuodelta etsivä nuorisotyö on tavoittanut nuoria yhä enemmän. Vuonna 2014 etsivän nuorisotyön piirissä oli 16 740 nuorta. Eniten nuoria ohjautuu etsivän nuorisotyön piiriin oppilaitosten kautta. Etsivä nuorisotyö on saanut avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ensimmäisen kerran vuonna 2008. Vuosi vuodelta budjetti on suurentunut ja OKM on panostanut yhä enemmän rahaa etsivään nuorisotyöhön. Vuonna 2015 avustuksen summa oli hieman yli 13 miljoonaa euroa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2016, Etsivä nuorisotyö 2014, 5-6.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on etsivien nuorisotyöntekijöiden kokemusten avulla kartoittaa Porin ja Rauman seudun nuorten syrjäytymisen ehkäisemiskeinoja, painopisteenä on ammatillisten opintojen keskeyttämisen ehkäisy: Millä keinoin etsivä nuori-

sotyö tukee nuoria syrjäytymisen ehkäisyssä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa myös sitä, mitä palveluja nuorille tarvittaisiin Porissa ja Raumalla sekä miten eri palveluja voitaisiin kehittää.

Aiheen ajankohtaisuutta perustelee se, että syrjäytyminen on yhteiskunnan kannalta merkittävä asia. Syrjäytyminen tulee kalliiksi yhteiskunnalle, sillä 40 000 (työn/opintojen ulkopuolella olevat nuoret, joilla on pelkkä perusopetuspohja) syrjäytynyttä nuorta maksaa noin 300 miljoonaa euroa (työmarkkinatuki, asumistuki, summa ei sisällä sairaskuluja tai muita syrjäytyneistä aiheutuvia kuluja) vuodessa. (TEM raportteja 8/2012.) Ajankohtaisuutta tukee myös se, että syrjäytymisriskissä olevien nuorten asemaa on pohdittu koulutuksen- ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosina 2011-2016. (Järvinen ym. 2013).

Tutkimusaineistoni on lähestymistavaltaan laadullinen. Aineiston keräsin etsiville nuorisotyöntekijöille suunnatun teemahaastattelun avulla. Teemahaastatteluun osallistui kolme etsivää nuorisotyöntekijää Porista ja kolme Raumalta.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui nuorten ammatillisten opintojen keskeyttäminen ja koulutuksesta syrjäytyminen. Keskityn tutkimaan asiaa vaiheeseen, jossa nuoret siirtyvät yläkoulusta ammatillisiin opintoihin. Aiheen valintaa ohjasivat omat intressit, sillä olen vuonna 2014 työskennellyt eräässä Satakunnan koulutuskuntayhtymä Sataedun kouluprojektissa, jonka tarkoituksena oli ennaltaehkäistä nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä. Tämä projekti avasi silmäni sille, miten tärkeää nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen on sekä nuoren oman hyvinvoinnin kannalta että yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Myös usean vuoden työkokemus lastensuojelussa on osoittanut, kuinka haastavaa nuorten ammatillisiin opintoihin kiinnittyminen on.

Asiantuntijoiksi tähän opinnäytetyöhön valitsin Porin ja Rauman seudun etsivät nuorisotyöntekijät, sillä juuri he työskentelevät syrjäytyneiden sekä syrjäytymisvaarassa

olevien nuorten parissa. Valintaan vaikutti myös se, että tiesin etsivien nuorisotyöntekijöiden työskentelevän yhteistyössä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Ratkaisevaa oli myös, että opintojen keskeytyessä suurin osa nuorista ohjautuu etsivän työn piiriin ammatillisen oppilaitoksen kautta.

Porin ja Rauman alueilla ei ole juurikaan aihetta selvitetty. Sen vuoksi onkin perusteltua syytä olettaa opinnäytetyöstäni olevan hyötyä ammattioppilaitoksille ja muille ammattihenkilöille, jotka työskentelevät syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa. Ajattelin opinnäytetyölläni olevan myös painoarvoa kehittämistyölle ja työryhmille, jotka tekevät työtä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Keskeiset tutkimusongelmat opinnäytetyössäni ovat:

1. Miten nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä voitaisiin ennaltaehkäistä?
2. Millaisia keinoja ja mahdollisuuksia Porin ja Rauman etsivällä nuorisotyöllä, on käytettävissä nuorten syrjäytymisen ja ”koulupudokkuuden” ennaltaehkäisyyn?
3. Miten nuorille suunnattuja palveluita ja ammatillisten oppilaitosten toimintaa tulisi kehittää Porin ja Rauman alueella, että ne toimisivat syrjäytymistä ennaltaehkäisevinä keinoina?

3 NÄKÖKULMIA NUORTEN SYRJÄYTYMISEEN

Syrjäytymistä voidaan tarkastella yksilön tai yhteiskunnan näkökulmasta. Nuori saattaa haluta apua, mutta ei jostain syystä kykene sitä hakemaan. Nuori saattaa myös kokea, että ei tarvitse apua tai sitten nuori hakee apua, mutta turhautuu ”oravanpyörään”, jossa häntä pyöritetään luukulta toiselle. Yhteiskunnan näkökulmasta syrjäytyneitä ovat nuoret, jotka ovat tukitoimien ulkopuolella eivätkä näy missään tilastoissa (koulutus/työ). Yhteiskunnan rakenteet ovat niin monimutkaisia, että ne syrjäyttävät nuoria. (Hamarus & Landen 2014, 187-188.)

Nuori voi jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle, jos hänellä on puutteita koulutuksessa, työttömyyttä sekä haasteita elämänhallinnassa yleisesti. (Kajantie, Hovi, Eriksson, Laivuori, Andersson & Räikkönen 2013, 23). Ihminen joutuu syrjään sosiaalisista suhteista, vaikuttamisesta ja vallan käytöstä. Syrjäytyminen sanana tulkitaan yleensä kielteiseksi. Syrjäyttämiseksi taas katsotaan se, kun ihmistä ei ”noteerata” (mielipiteitä ei kuunnella) tai osallisuutta kyseenalaistetaan. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 11.)

Myrskylä (2012) on tilastokeskuksen kehittämispäällikkö, joka on tutkinut syrjäytyneitä 15-29-vuotiaita nuoria, perehtyen lähinnä tilastokeskuksen tilastoihin. Vuonna 2010 syrjäytyneitä oli 5 %, joista suurin osa oli miehiä (64 %). Syrjäytyneiksi on luokiteltu ne nuoret, jotka ovat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella ja heillä on korkeintaan vain perusasteen koulutus. (Myrskylä 2012, 2-3.) Syrjäytyminen usein myös periytyy. Syrjäytyneiden nuorten vanhemmista noin puolet ovat syrjäytyneitä. Teiniikäisenä huostaanotetut pojat ovat suuressa vaarassa syrjäytyä. Syrjäytymisen tärkein selittäjä on koulutus. Jos nuorella ei ole koulutusta, lisää se suuresti myös työttömyysriskiä koko työiän ajan. (Myrskylä 2012, 7-9.)

3.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen

Syrjäytymisen prosessiin liittyy sekä altistavia että suojaavia tekijöitä. Syrjäytymiselle altistavia tekijöitä ovat: vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmat, poikkeuksellisen ankara kasvatus tai maahanmuuton tai köyhyyden aiheuttama erillisyyden tunne. Syrjäytymiseltä suojaavia tekijöitä taas ovat: läheiset ihmissuhteet tai onnistumiset koulunkäynnissä. (Opetushallitus 2012.)

Nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin peruspalveluihin käytetään rahaa vuosittain noin 230 miljoonaa euroa. Nuorten syrjäytymisen kriittisimpiä vaiheita ovat nivelvaiheet, kuten koulutukseen liittyvät siirtymät. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi olisi panostettava peruspalveluihin. Integroidut palvelukokonaisuudet auttavat parhaiten ehkäisemään syrjäytymistä. Tarvetta olisi matalankynnyksen palvelupisteelle, jossa nuoret saisivat yksilöllistä tukea ja ohjausta ja josta heidät voitaisiin yhdellä kertaa ohjata

eteenpäin. Sähköisiä tietojärjestelmiä tulisi kehittää niin, että kaikkien palvelusektoreiden työntekijät olisivat tietoisia nuoren kokonaisvaltaisesta tilanteesta. (Eduskunnan www-sivut 2013.)

Sitran työryhmän mukaan syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn tulisi panostaa. Korjaavan työn parissa työskentelevien ammattilaisten tietoa tulisi hyödyntää ennaltaehkäisevän työn kehittämisessä. Ennaltaehkäisy edellyttää myös toimivia peruspalveluita, lastensuojelua ja sosiaalipalveluja tulisi kehittää ennaltaehkäisevään suuntaan. Lasten- ja nuorten palvelut tulisi olla kuntarajat ylittäviä ja palvelut tulisi koota yhtenäisemmäksi ja toimivammaksi kokonaisuudeksi. Tarvetta olisi myös valtakunnalliselle palvelukeskukselle, tarkoituksena parantaa palveluohjausta ja palvelujen saavutettavuutta. Lasten- ja nuorten palvelut tulisi olla saavutettavissa yhdestä paikasta. Sitra ja kaupungit ovat kehittäneet Tajua Mut!- toimintamallin, joka tukeutuu etsivään nuorisotyöhön. Toimintamallin tarkoitus on kehittää varhaisen vaiheen tukea sekä moniammatillista yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa. Suunta-palvelu taas on Sitran ja Pelastakaa Lapset ry:n matalan kynnyksen internet-palvelu, joka on tarkoitettu nuorille koulutuksen ja työn saamiseksi. (Ervamaa, Haahkola, Illi ym. 2015, 2-5.)

Nuorten työpajatoiminnan katsotaan ehkäisevän syrjäytymistä, sen avulla voidaan ehkäistä nuorten työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämistä. Paikkoja työpajalle on saatava lisää, sillä nykyiset paikat on katsottu riittämättömiksi. Etsivää nuorisotyötä tulisi laajentaa niin, että etsivän nuorisotyön palvelut olisi saatavilla kaikkialla Suomessa. (TEM raportteja 8/2012.)

3.2 Nuorten koulutuksesta syrjäytyminen

Koulutuksesta syrjäytyminen voidaan jakaa yksilöstä riippuviin tekijöihin sekä ympäristöstä riippuviin tekijöihin. Oppimisvaikeudet, sosiaalisten taitojen ongelmat, haasteet motivaatiossa ja itsesäätelystä liittyvät yksilöön. Muita tekijöitä ovat oppimisympäristö ja vuorovaikutussuhteet. (Poikkeus, Rasku-Puttonen, Lerkkanen ym. 2013, 111.)

Opetus ja oppilaanohjaus ei aina kohtaa, sillä ne ovat hyvin irrallaan toisistaan. Tämä lisää riskiä koulutuksesta syrjäytymiseen sellaisilla oppilailta, joilla on paljon poissaoloja koulusta. (Pirttiniemi 2004, 27.) Nuorten opiskelumotivaation kohottaminen on yksi tärkeä tekijä, joka ehkäisee nuorten syrjäytymistä koulutuksesta. Opiskelumotivaatioon vaikuttavat koti ja vanhemmat. (Hämäläinen 2000, 33.)

Vuonna 2013 hallitusohjelma sisälsi nuorten yhteiskuntatakuuseen kuuluvan toimenpideohjelman (nuorisotakuu), jonka tarkoituksena on, että kaikille alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille tarjotaan kolmen kuukauden sisällä työttömäksi joutumisesta, opiskelu-, työ-, harjoittelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaa. Tästä puolen vuoden kuluttua opetusministeri Krista Kiuru esitti, että toisen asteen ensimmäinen vuosi pitäisi määrätä oppivelvollisuuden alle. Syksyllä 2013 kirjattiin hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan, että oppivelvollisuutta pidennetään 17 ikävuoteen. Tällä tehostetaan yhteiskuntatakuuta, joka kannustaa ja tukee nuoria opiskelemaan ja valmistumaan. Hallituksen mukaan oppivelvollisuusiän nostaminen ehkäisee koulutuksen keskeyttämistä. (Järvinen ym. 2013.) Vuoden 2011 hallitusohjelmassa nousi esille, että nuorten yhteiskuntatakuu- päätöstä täydennetään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011 - 2016 koulutustakuun merkeissä. Koulutustakuun mukaan, jokaiselle peruskoulun päättäneelle on löydyttävä opiskelupaikka (lukiot, ammatillinen oppilaitos, oppisopimus, työpaja, kuntoutuspaikka tms.). (TEM raporteja 8/2012.)

Erityisasiantuntija (Työ- ja elinkeinoministeriö) Janne Savolaisen (2016) mukaan on haastavaa toteuttaa koulutustakuuta nykyisessä taloustilanteessa. Savolaisen arvion mukaan kolmasosalla nuorista kolmen kuukauden aikaraja ylittyy. Savolaisen mukaan alle 25-vuotiaiden työttömyysjaksot pysyvät kuitenkin suurimmalla osalla lyhyinä eivätkä kaikki työttömät tai koulutuksen ulkopuolella olevat ole syrjäytyneitä. Pitkittyvät jaksot työmarkkinoiden ulkopuolella lisäävät kuitenkin syrjäytymisen riskiä. (Nuutinen-Kallio 2016.)

4 AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN JA ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

4.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Ammatillisen peruskoulutuksen tarkoituksena on antaa siihen kuuluva ammatillinen osaaminen. Koulutuksen tavoitteena on myös kasvattaa opiskelijoista tasapainoisia yhteiskunnan jäseniä sekä antaa tietoja ja taitoja ammatillisen kehittymisen, harrastusten, jatko-opintojen ja persoonallisuuden suhteen. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 5 §.)

4.2 Nuorisolaki

Nuorisolain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, parantaa kasvu- ja elinolosuhteita sekä edistää sosiaalista vahvistamista ja aktiivista kansalaisuutta. Tässä laissa, nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. (Nuorisolaki 72/2006, 1 §, 2 §.) 20.8.2010 nuorisolakiin liitettiin pykälä koskien etsivää nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on tavoittaa tuen tarpeessa olevat nuoret sekä saattaa nuoret sellaisten palveluiden piiriin, joiden avulla voidaan edistää nuoren kasvua ja itsenäistymistä ja tukea koulutukseen ja työmarkkinoille pääsyä. Nuori itse arvioi tuen tarpeensa ja antaa tarvittavan tiedon itsestään. Koulujen velvollisuus on antaa tietoa nuorista etsiville nuorisotyöntekijöille seuraavasti: tiedot on annettava nuoresta, joka ei perusopetuksen jälkeen sijoitu jatko-opintoihin. Tietojen luovutus alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää ammatilliset opinnot tai lukiokoulutuksen sekä alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta syystä, että ei ole palveluskelpoinen tai keskeyttää palveluksen. (Nuorisolaki 72/2006, 7 b §, 7 c §.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pohtinut nuorisolain uudistamista työryhmässä. Lausuntoyhteenvedo on laadittu 5.2.2016. Yhteenvedossa ehdotetaan etsivän nuorisotyön osalta seuraavia uudistuksia: Osa lausunnonantajista ajattelee, että etsivän nuorisotyön roolia syrjäytymistä ehkäisevässä työssä tulisi vahvistaa niin, että kuntia velvoitettaisiin toteuttamaan etsivää nuorisotyötä. Koska tällä hetkellä kunnat voivat itse päättää etsivän nuorisotyön järjestämisestä, jäävät pienten kuntien nuoret helposti etsivän nuo-

risotyön ulkopuolelle. Muutamissa lausunnoissa ehdotetaan myös, että etsivää nuorisotyötä tehtäisiin jatkossa myös vammaisten kanssa. Nuorisolaisissa tulisi painottaa vahvemmin syrjäytymisen ennaltaehkäisevää näkökulmaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2016, Etsivä nuorisotyö 2014.) Uusi nuorisolaki pitäisi tulla voimaan vuoden 2017 alussa. Valtioneuvoston on antanut hallituksen esityksen asiasta 29.6.2016. (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2016, nuorisolain uudistaminen.)

5 NUORTEN AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMINEN

Tilastokeskuksen mukaan lukuvuonna 2013/2014 nuorten ammatilliset opinnot keskeytti 7,6 % opiskelijoista. Tästä prosentista 0,8 % vaihtoi koulutussektoria. Kokonaan keskeyttäneitä oli 6,9 %. Nuorten ammatillisten opintojen keskeyttäminen väheni edelliseen lukuvuoteen (2012/2013) nähden. 2005/2006 lukuvuonna ammatillisten opintojen keskeyttäjiä on ollut 10,5 %. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna ammatillisten opintojen keskeyttäminen on siis vähentynyt. (Tilastokeskuksen www-sivut 2016.)

Työ- ja elinkeinoministeriö on raporteissaan pohtinut nuorten yhteiskuntatakuuta (käsitelty edellä, ks. s. 11) 2013. Näissä raporteissa käsitellään nuoria, jotka eivät saa peruskoulun jälkeen opiskelupaikkaa tai eivät suorita tutkintoa (koulutustakuu). Koulutusjärjestelmässä on havaittu puutteita, joita työryhmä on esittänyt parannettavaksi. Parannettavia alueita ovat: Ammatillisen koulutuksen koulutuspaikkoja lisätään niillä alueilla, joilla niitä on vähän suhteutettuna nuorten lukumäärään. Ammatilliseen koulutuksen hyväksytyjen kriteereitä muutetaan niin, että nuoret jotka päättävät peruskoulun ja ovat koulutuspaikkaa vailla, otetaan ensisijaisesti sisään. Korotetaan koulutuskorvausta yrityksille, jotka ottavat opiskelijoita suorittamaan jotakin tutkinnon osaa oppisopimuksella. Maahanmuuttajanuorten opiskeluvalmiuksia ja kielitaitoa parannetaan. (TEM raportteja 8/2012.)

5.1 Aiempia tutkimuksia ja selvityksiä opintojen keskeyttämisestä

Kurosen tutkimuksessa haastateltiin nuoria, jotka ovat keskeyttäneet ammatilliset opintonsa. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa peruskoulun jälkeisestä yhteishausta, opiskelun keskeyttämisen syistä ja taustatekijöistä sekä oppilaitoksen toiminnasta keskeyttämistilanteissa. (Kuronen 2011, 80-81.) Haastateltavien nuorten kertomista asioista käy ilmi erinäisiä syitä opintojen keskeyttämiseen: peruskoulussa syntyneet ongelmat, poissaolot ja päihteiden käyttö häiritsivät opiskelua, koulukiusaaminen, sairastelut (ADHD, psyykkiset sairaudet, fyysiset sairaudet), rikolliskierre, epäonnistumisen kokemukset, ei ehdi saamaan opintopisteitä kasaan määräajassa, vapauden tunne peruskoulun jälkeen (opintojen sijaan vapaa-aika ja muut riennot kiinnostavat enemmän) ja nivelvaiheen heikkous (yläkoulusta ei tarpeeksi tietoa tulevista ammattiopinnoista). (Kuronen 2011, 37-38, 43-44, 48-50, 61, 82.)

Kettusen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä syyt ovat toisen asteen opintojen keskeyttämisen takana silloin, kun motivaation puute iskee. Tutkimuksessa on haastateltu kolmea nuorta naista, jotka ovat keskeyttäneet toisen asteen opinnot. Keskeyttämisen syiksi nousivat väärä alavalinta sekä kahdella mielenterveydelliset ongelmat. Opintojen keskeyttäminen katkaisi epäonnistumisten kierteen. Ammatillisiin opintoihin hakeutumiseen vaikuttaa: aiempi koulumenestys, mielenterveydelliset tekijät sekä nivelvaiheen opinto-ohjaus. (Kettunen 2012, 49.)

Karppisen tutkimuksessa tutkittiin suomalaisia peruskoulunsa päättäneitä nuoria vuosina 1998-2004. Tarkoituksena oli selvittää yhteishaussa hakematta jättämistä, ilman opiskelupaikkaa jäämistä sekä yhteishaussa saadun opiskelupaikan peruuttamista tai varhaista keskeyttämistä. (Karppinen 2007, 122.) Tutkimuksessa todettiin, että hakusija vaikuttaa keskeyttämiseen (varsinkin yleisopetuksesta hakevilla nuorilla). Mitä huonommalta sijalta hakee, sitä todennäköisempää keskeyttäminen on. Yksilöllistetyn oppimäärän nuorilla hakusija ei ollut niin merkittävä tekijä keskeyttämiseen liittyen. Myös koulumenestyksellä oli merkitystä, sillä huonosti koulussa menestyneet keskeytivät herkemmin, jos saivat opiskelupaikan vasta viidenneltä hakusijalta. (Karppinen 2007, 130-131.) Tutkimuksessa tutkittiin myös, ovatko keskeyttäneiden nuorten haku-

toiveet realistisia. Useimmiten keskeyttämisen katsottiin johtuvan huonosta koulumestyyksistä peruskoulussa, ei niinkään epärealistisesta alavalinnasta. (Karppinen 2007, 135-136.)

Aaltosen ja Bergin tutkimuksessa kartoitettiin nuorten syrjäytymistä haastattelemalla TE-toimistojen työntekijöitä, työvoiman palvelukeskuksen työntekijöitä sekä aikuis-sosiaalityön työntekijöitä Espoossa ja Kouvolassa. Kouvolassa haastateltiin myös etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Haastatteluaineisto koostui myös palveluita käyttävien 18-29-vuotiaiden nuorten haastatteluista ja tilastoista. (Aaltonen, Berg, Ikäheimo 2015, 43.) Etsivien haastatteluista kävi ilmi, että nuoret keskeyttävät koulutuksen runsaiden poissaolojen vuoksi. Runsaat poissaolot taas johtuvat arjenhallintaongelmista, päihteiden käytöstä ja mielenterveysongelmista. Muita syitä opintojen keskeyttämiselle olivat: väärä ala, taloudelliset syyt, motivaation puute ja saamattomuus. (Aaltonen ym. 2015, 48.) Näiden palveluiden työntekijöiden käymässä syrjäytymiskeskustelussa nousi esille, että koko syrjäytymisen käsite on ulkoapäin asetettu, eivätkä nuoret välttämättä koe itse olevansa syrjäytyneitä. Pohdintaa nousi myös siitä, voiko syrjäytyminen olla myös oma valinta. Nuorisotakuun toteutuminen herätti myös pohdintaa, sillä nuoret, jotka eivät ole työkuntoisia, eivät myöskään voi kuulua nuorisotakuun piiriin. Keskustelua herätti myös se, että syrjäytymisestä puhutaan usein negatiivien kautta, jolloin unohdetaan positiiviset asiat. Kaikki nuoret eivät ole syrjäytymisvaarassa. (Aaltonen ym. 2015, 67-69.) Kaikista haastatteluista yhteenvedona voitiin päätellä, että nuoret syrjäytyvät myös koulutuksen lisäksi sosiaalisista suhteista ja mielekkäästä vapaa-ajasta. Heikko terveydentila ja heikko työelämään kiinnittyminen vie nuoria entistä syrjempään. Tämän vuoksi terveydentilan kohentamiseen tulisi käyttää enemmän resursseja. Ehkäisevän työn lisäksi kaivataan korjaavaa työtä, kuten kuntouttavia työpaikkoja. Yhden luukun palveluperiaatteesta nousee esille, että niiden käyttö laskisi syrjäytyneistä nuorista aiheutuvia kustannuksia, mutta niiden toimivuus edellyttäisi riittäviä työntekijäresursseja sekä työntekijöiden jatkuvaa koulutusta. (Aaltonen ym. 2015, 128-130.)

Kurosen teos koostuu elämäkerrallisista haastatteluista. Haastattelun tarkoituksena oli saada käsitystä ihmisten koulukokemuksista ja niiden vaikutuksesta myöhempään elämään. Haastateltavia oli 22 ja ikähaarukka oli pääosin 20-30-vuotiaat. (Kuronen 2010,

109-111.) Tutkimuksen mukaan moni koki, että ei saanut tarpeeksi ohjausta hakiesaan toisen asteen opintoihin ensimmäisessä yhteishaussa. Valinnan joutui tekemään yksin ja vähäisellä perehtymisellä. (Kuronen 2010, 329.) Tämän tutkimuksen mukaan joustava, yksilölliset tuen tarpeet huomioiva, työpainotteinen vaihtoehto katsottiin tärkeäksi, sillä ilman niitä moni olisi jäänyt ilman ammatillista perustutkintoa. Opettajan antama tuki, kannustus ja myönteinen palaute koettiin erittäin tärkeäksi opiskelijan elämäntilannetta kannattelevaksi tekijäksi. (Kuronen 2010, 332-333.) Tulokset osoittivat, että uraohjausta tarvittaisiin ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä, ehkäisemään opintojen keskeyttämistä. (Kuronen 2010, 336).

5.2 Opintojen keskeyttämisen syitä

Opetushallituksen teettämän valtakunnallisen tutkimuksen perusteella nuorten opintojen keskeyttämisen syiksi nousivat alan vaihtoon, oppimisvaikeuksiin ja opiskelijoiden elämäntilanteisiin vaikuttavat tekijät. Keskeisimpänä syynä mainittiin motivaatioon ja opiskeluuntoon liittyvät tekijät. Suurin osa nuorista ei tiedä, mitä haluaisi tulevaisuudessa tehdä. Opiskelijoiden motivointi ja joustavat siirtymät alalta toiselle olisivat tärkeitä osatekijöitä opintojen jatkuvuuden kannalta. Arponen-Aaltonen (2012) on myös haastatellut opintonsa keskeyttäneitä nuoria. Syiksi keskeyttämiselle nousi väärä alavalinta ja oppilaitokseen liittyvät tekijät (ryhmänohjaajan huono käytös, huono luokkahenki, puutteet opetuksessa). Myös mielenterveysongelmat, jaksaminen ja moniongelmaisuus näyttäytyivät osana opintojen keskeyttämistä. (Opetushallitus 2013, 28-31.)

Koulutuksesta syrjäytyneiden nuorten ongelmana ovat usein sisäisen elämähallinnan haasteet. Sisäisen elämähallinnan haasteet näkyvät muun muassa aloitekyvyttömyytenä, kiinnostamattomuutena, irrallisuuden tunteina, elämähallun kadottamisena, yhteiskunnan normeista piittaamattomuutena, päihteiden väärinkäyttönä sekä ihmissuhdeongelmina. Sisäinen elämähallinta kasvaa vain omien kokemusten kautta, kun nuori kasvaa ja oppii. Tähän kasvuun ja oppimiseen nuori tarvitsee rinnalla kulkijoita, jotka voivat tukea ja auttaa tarvittaessa. (Hämäläinen 2000, 13.) Opetushallituksen teettämän tutkimuksen perusteella elämähallinnan ongelmat painottuvat yli 18-vuo-

tiailta opiskelijoilla. (Opetushallitus 2013, 30). Sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan nuoren omaa uskoa siihen, että hän voi päättää omista asioistaan ja pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun muuttamalla ympäröiviä asioita itselleen suotuisammiksi. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255.)

Koulutuksesta syrjäytyneillä nuorilla on usein koulunkäynnin vaikeuksia jo peruskoulussa. Oppimisvaikeudet aiheuttavat käytöshäiriöitä tunneilla, jolloin myös itsetunto laskee. (Hämäläinen 2000, 33.) Vanhempien matala koulutustaso ennustaa nuoren opintojen keskeyttämistä, kuten myös alempi sosiaaliluokka. Opintonsa keskeyttäneet nuoret ovat saaneet myös vähän tukea opiskeluunsa. (Komonen 2001, 48.)

Opiskelijan ikä vaikuttaa ammatillisten opintojen keskeyttämiseen. Opetushallituksen raportissa on kuvailtu tutkimustuloksia ammatillisten opintojen keskeyttämisestä valtakunnallisesti lukuvuonna 2011-2012 (Tutkimuksessa mukana myös Sataedu ja Winnova). Seurantatutkimuksen tarkoituksena on ollut vähentää opintojen keskeyttämistä, tukea opintojen etenemistä ja opinnoista valmistumista määrääjässä. (Opetushallitus 2013, 5.) Opiskelijoiden taustatietoja selvitetessä tutkimuksessa todettiin, että lähes puolet kaikista keskeyttäneistä on yli 20-vuotiaita, joka on kuitenkin keskimääräisestä poikkeava ikäjakauma opiskelijoiden keskuudessa. Myös aiemmat tilastot vahvistavat, että vanhemmat opiskelijat keskeyttävät ammatilliset opintonsa nuorempia opiskelijoita useammin. Opiskeluaika vaikuttaa myös keskeyttämiseen. Opinnot keskeytyvät useimmiten ensimmäisen puolen vuoden aikana opintojen alkamisesta. (Opetushallitus 2013, 24-25.)

5.3 Opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen

5.3.1 Etsivät nuorisotyöntekijät

Etsivä nuorisotyö on lähtöisin Amerikasta, jossa se tunnettiin nimellä ”Street work”. Etsivää työtä on lähdetty kehittämään, jotta voitaisiin taata toimiva moniammatillinen yhteistyö nuoriso-, terveys- ja sosiaalitoimen välillä. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa etsivää työtä. Etsivät auttavat nuoria, jotka ovat pudonneet koulutus- tai työmarkkinoilta ja tarvitsevat palveluohjausta tai apua syrjäytymisen ehkäisyyn. (Juvonen

2010, 67-68.) Etsivää nuorisotyötä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2011. Vuonna 2011 etsivää nuorisotyötä tehtiin 223 kunnassa. Etsivä nuorisotyö kohdentuu alle 29-vuotiaisiin avun tarpeessa oleviin nuoriin. Nuoria tuetaan kasvussa ja itsenäistymisessä sekä pääsyssä koulutukseen ja työhön. Osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista. (TEM raportteja 8/2012.)

Etsivien nuorisotyöntekijöiden yksi keskeisistä työtehtävistä on antaa tietoa nuorten arjesta ja syrjäytymisen osatekijöistä muiden palvelujärjestelmien ja päättäjien käyttöön. Etsivä työ määritellään tapahtuvaksi syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa. Opetusministeriö on määritellyt, että etsivien tehtävänä on auttaa niitä nuoria, ”jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella ja jotka tarvitsevat tukea tavoittaakseen julkisen sektorin palvelut tai ovat vaarassa syrjäytyä”. (Juvonen 2010, 67-68.) Ongelmakohta on siinä, kun nuori siirtyy kunnallisiin palveluihin, jolloin nuori monesti ”tipahtaa” järjestelmästä ja saattaa palata myöhemmin takaisin etsivän työn piiriin. (Juvonen 2010, 70). Etsivän työn tavoitteena on tukea nuoria elämänhallinnassa ja turvallisessa elämässä. Nuoria tuetaan myös käytännön arjessa, esimerkiksi asioiden hoitamisessa ja virastoasioinnissa. (Juvonen 2010, 76.) Etsivien tehtävänä on tukea nuorten osallisuutta ja täysivaltaiseksi kansalaiseksi kasvamista. (Juvonen 2010, 81).

Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä peruskoulun opinto-ohjaajien ja ammattillisten oppilaitosten ohjaushenkilöstön kanssa. Etsivät nuorisotyöntekijät tapaavat näitä yhteistyötahoja yhteishaun tulosten selvittyä. Tapaamisten tarkoituksena on selvittää työnjako vailla koulutuspaikkaa jääneiden nuorten kohdalla. (Opetushallitus 2013, 67.)

5.3.2 Koulun, työpajan ja nivelvaiheen merkitys

Nivelvaiheella tarkoitetaan tässä työssä siirtymävaihetta yläkoulusta toisen asteen oppilaitokseen sekä siirtymätilanteita oppilaitoksen sisällä. Oppilas oppii aina paremmin silloin, kun oppilas saa opettajalta myönteistä tukea. Myös koulu yhteisöön kuulumisen tunne on tärkeää. Näiden katsotaan ennustavan sitä, että koulun keskeyttämisen riski vähenee. Koulun keskeyttämistä voidaan vähentää sillä, että pohditaan mitkä ovat ne

koulukiinnittymiseen (kouluun sitoutuminen, kouluviihtyvyys) vaikuttavat tekijät, mitkä lisäävät osallistumista koulussa, saavat oppijan yrittämään, asettamaan tavoitteita sekä uskomaan omiin taitoihin. (Poikkeus, Rasku-Puttonen, Lerkkanen ym. 2013, 113.)

Pirttiniemen (2004) mukaan peruskoulun oppilaanohjaajat ovat saaneet osakseen kritisointia siitä, että nuorten ohjauksessa on puutteita. Syitä tälle on pohdittu olevan muun muassa opettajan koulutus, joka painottuu humanistisuuteen. Ammatillista koulutusta ja työelämää ei tunneta. Ammatillinen koulutus on melko vaikeaselkoinen järjestelmä, jonka moninaisuutta on vaikea tuoda oppilaiden tietoon.

Nuorisotoimen ja koulun yhteistyötä parantaisi se, että nuorisotyöntekijät siirtyisivät kouluihin työskentelemään. Tästä hyvästä yhteistyöstä ja sen toimivuudesta onkin jo entuudestaan kokemusta. (Pirttiniemi 2004, 28-29.)

Nuorten yhteiskuntatakuun (edistää nuorten koulu/työpaikan saamista ks. s.11) tavoite on määritelty (TEM raportteja 8/2012) seuraavasti: Nuoren tulisi tietää jo peruskoulun aikana tulevat jatko-opintomahdollisuudet. Ongelmiin puututtaisiin jo varhaisessa vaiheessa ja moniammatillista yhteistyötä tehostettaisiin niin, että nuoren tulevaa opiskelua suunniteltaisiin ryhmässä. Koulutusvalintojen ollessa käynnissä, kaikkiin nuoriin tulisi olla yhteydessä nuorisoverkostossa sovitulla tavalla. Jos siirtymävaihe epäonnistuu, tartuttaisiin tilanteeseen heti. Nivelvaiheiden vastuutyöntekijät tulisi olla määritelty, kuka hoitaa mitäkin. Kun vastuu siirtyy, noudatettaisiin ”saattaen vaihtaan”-periaatetta. Nivelvaiheet ovat niitä kohtia, joissa ilmenee opiskeluun liittyviä ongelmia eniten. Nuorten tuen tarpeen tunnistamiseen toisen asteen opinnoissa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota ensimmäisenä ja viimeisenä vuotena. Oppilaanohjausta ja tukea tulisi saada riittävän ajoissa, sillä korjaavat toimenpiteet tulevat kalliiksi. (TEM raportteja 8/2012.)

Nuorten tulisi saada yksilöllistä oppilaanohjausta ja riittävät opiskelijahuollon palvelut. Oppilaanohjauksen tulisi antaa nuorille käsitys saavutettavissa olevista jatko-opintomahdollisuuksista ja opettaa myös varautumaan pettymyksiin ja vastoinkäymisiin. Siirtymisen pitäisi olla mahdollisimman helppoa nuorelle, ettei turhia pitkittämiä tu-

lisi. Vanhemmat ovat tärkeässä asemassa silloin, kun nuori pohtii koulutus- ja urataivoitteitaan. Nuoret ovat nimenneet vanhempansa tärkeimmiksi urataivoitteidensa tukijoiksi peruskoulun lopussa sekä vielä varhaisaikuisuudessa. Opinto-ohjaajalla tuntui olevan pienempi merkitys. (Salmela-Aro & Tuominen-Soini 2013, 252-253.)

Työpajatoiminta ehkäisee nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä. Työpajat tekevät vahvasti yhteistyötä koulutusjärjestelmän kanssa. Nuori voi suorittaa osan opinnoistaan räätälöidysti työpajalla. Nuoret, jotka on koulussa koettu haasteellisiksi nuoriksi, voivat pajakouluissa kokea oppimisen iloa. Pajakoulujen tavoitteena on osallistamisen lisääminen. Pajakoulu on työelämän ja koulun välimuoto. Pajakoulutoiminta painottuu enemmän työtoimintaan kuin teoriaan. (Marniemi 2004, 78-82.)

5.4 Nuorten palvelu ja ohjaustarpeet opintojen keskeyttämisen jälkeen

Monialainen yhteistyö on tärkeää opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi sekä keskeyttämisen jälkeen (opiskelijoiden jatko-ohjaus). Opiskelija voidaan ohjata esimerkiksi pajalle tai kuntoutukseen. Ohjauksen ja monialaisen yhteistyön tarkoituksena on tukea opintojen jatkuvuutta myöhemmin. Monialaista yhteistyötä voidaan tehdä sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotyön, työvoimahallinnon ja työpajojen kanssa. (Opetushallitus 2013, 66.)

Opintonsa keskeyttäneet nuoret eivät saa tarpeeksi ohjausta. Monilla paikkakunnilla on ongelmana työvoimatoimiston palvelun hitaus. Töitä on haastava saada, sillä oppilaitosten työharjoittelijat ja kesätyöläiset vievät työpaikat. Myös yhteishaku saattaa mennä helposti ohi, kun nuori ei saa ohjausta riittävän nopeasti. Parasta olisi, kun nuori saisi ohjausta ”yhden luukun” kautta, josta nuori voitaisiin ohjata esimerkiksi ammatinvalinnanohjaukseen tai mielenterveystoimistoon. (Pirttiniemi 2004, 30.) Myös Pietikäinen (2007) painottaa nuorten palvelujen keskittämistä yhteen paikkaan, sillä nuorille siirtyminen virastoista toiseen on haastavampaa kuin aikuisille. (Pietikäinen 2007, 16). Nuoret tarvitsevat tuekseen eri palveluita, jotta pystyvät kiinnittymään työ- ja koulutusmarkkinoille. Nuorten palveluiden työntekijöiden katsottiin olevan liian sektori-keskeisiä, jolloin työntekijälle ei muodostu kokonaiskuvaa nuoresta. (Pietikäinen 2007, 28.)

Opintonsa keskeyttäneiden nuorten palveluohjaukseen tulisi kiinnittää huomiota. Nuoria tulisi ”saattaen vaihtaa” työvoimahallinnon palveluihin. Oppilaitosten ja työvoimatoimistojen yhteistyötä tulisi tehostaa esimerkiksi yhdyshenkilöjen avulla. Yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa korostettiin erityisesti silloin, kun oli kyse ammatinvalinnanohjauksen piirissä olevasta asiakkaasta. Ammatinvalinnanohjauksen kautta nousi tarve nuorten lyhytterapia-palveluille. Pääkaupunkiseudulla on tarjolla palvelukeskuksia, joissa nuoret voivat asioida. Palvelukeskuksien ongelmaksi ovat muodostuneet kuitenkin liian vähäiset resurssit, jonka vuoksi kaikki nuoret eivät pääse asiakkaiksi. (Pietikäinen 2007, 15-16.)

Tutkimusten mukaan nuorten kiinnittyminen työhön, koulutukseen tai palveluihin on haastava prosessi. Etenkin moniongelmaiset nuoret, jotka tarvitsevat palveluita eri sektoreilta, ovat haasteellisessa asemassa. Nuorten palveluissa on puutteita erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Myös 15- 17-vuoden ikä katsotaan haastavaksi, sillä mikään palvelujärjestelmä ei ole heistä vastuussa. Peruskoulun jälkeen nuoret saattavat jäädä tyhjän päälle ja pudota palvelujärjestelmästä. Nuorille suunnattuja kokonaisvaltaisia palveluja tarvittaisiin lisää. Nuorten kohdalla hyviksi toiminnanvälineiksi ovat osoittautuneet kuntoutustutkimukset, nivelvaiheen tiedonkulun tehostaminen, tehostettu opinto- ja ammatinvalinnanohjaus, työpajatyöskentely sekä koulutus- ja työkokeilut. (Pietikäinen 2007, 68.)

Opintojen keskeyttämisen jälkeen työttömänä oleminen ei vielä tarkoita syrjäytymistä, jos nuorelle voidaan tarjota muuta mielekästä tekemistä, jolla nuori voi täyttää työttömyyden luoman tyhjän tilan. Työharjoittelu saattaa olla monelle pelastava tekijä. Työharjoittelun avulla nuori voi löytää tulevan ammattinsa. (Komonen 2001, 243-244.)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pohtinut nuorten yhteiskuntatakuuta 2013 ja ehdottanut, että opintonsa keskeyttäneille nuorille tarjottaisiin yhä enemmän työvoimakoulutusta. Työvoimakoulutuksessa voisi suorittaa joitakin ammattiin kuuluvia osia, lupia, passeja, lisensejä ja vahvistaa ammattitaitoa. Koulutusohjelmissa tulisi myös huomioida sellaiset nuoret, joilla on oppimisvaikeuksia tai muuta lisätuen tarvetta. (TEM raportteja 8/2012.)

5.5 Opiskeluun liittyviä kehittämiskohteita

Nuorten koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisyyn ei riitä pelkästään se, että kohdistetaan tukitoimia nivelvaiheeseen. Koulutusjärjestelmää ja työelämään sijoittumista tulisi pohtia myös. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei yksistään riitä siihen, että koulutuksen keskeyttäminen vähenisi merkittävästi. Peruskoulua tulisi kehittää siten, että huomioitaisiin erityisesti nuorten yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Tukitoimet tulisi kohdentaa oppilaisiin, joilla on koulunkäyntiongelmia ja oppimisvaikeuksia. (Järvinen ym. 2013.)

Opetushallituksen teettämässä tutkimuksessa tutkittiin vuoden 2012 koulujen ohjauksen kehittämistä ja sitä miten kehittää opiskelun hallintaa. (Opetushallitus 2013, 51). Ryhmänohjaajalla on suuri vastuu opiskelun hallinnasta. Ryhmänohjaajan tulisi pitää yllä vuorovaikutuksellista ilmapiiriä (opiskelijalla mahdollisuus tulla kuulluksi sekä mahdollisuus kysyä) opiskelijoiden kanssa koko opiskelujen ajan. Ryhmänohjaajan tulisi myös ohjata opiskelijoita koko heidän opintojensa ajan (ei pelkästään opintojen alussa, jossa informaatiota tulee paljon). Opiskelun hallinnan kehittäminen on opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisyä. (Opetushallitus 2013, 53-54.)

Osa koulupudokkaista (koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat) nuorista on erittäin vaikeassa elämäntilanteessa, jolloin tukitoimia tarvitaan paljon. Saattaa olla masennusta ja sosiaalisesta elämästä syrjäytymistä. Lisätutkimuksia kaivattaisiin sen suhteen, mitkä ovat ne tekijät, jotka ehkäisevät nuoria syrjäytymästä. Mikä on koulutuksen rooli ja miten se vaikuttaa nuorten selviytymiseen? Mikä on sosiaalisen verkoston rooli ja miten eri tukitoimilla voidaan auttaa nuoria. (Järvinen ym. 2013.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

6.1 Kvalitatiivisen lähestymistavan perustelut

Opinnäytetyöni on lähestymistavaltaan laadullinen. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa haetaan vastausta yhteen kysymykseen: ”Mistä tässä on kyse”. Tutkimuksen tarkoituksena on saada syvälinen näkemys aiheesta sekä sen avulla voidaan luoda uusia teorioita. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan hyvästä kuvauksesta, jolla tarkoitetaan mahdollisimman tarkkaa, kokonaisvaltaista ja ymmärrettävää kuvausta aiheesta jota tutkitaan. (Kananen 2014, 16-17.) Laadullisessa tutkimuksessa halutaan etsiä merkityksiä. Tärkeää on, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät todellisen maailman, jossa elämme. (Kananen 2014, 19). Laadullisen tutkimuksen ajatuksena on, että ihmisiltä saadaan keskustelujen ja havainnoinnin kautta kattavin tieto, koska ihminen on joustava ja pystyy mukautumaan erilaisiin tilanteisiin. Teemahaastattelu on yksi suosittu tapa, jolla saadaan tutkittavien ”ääni” kuuluviin. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 164.)

6.2 Teemahaastattelu

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Haastattelin Porin ja Rauman seudun etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Toteutin haastattelut ryhmähaastatteluina. Molemmista kaupungeista haastateltavia oli kolme henkilöä.

Teemojen avulla tutkija pyrkii saamaan selkoa sekä kasvattamaan ymmärrystään ilmiöstä jota tutkitaan. Teemat ja tarkentavat kysymykset toimivat työvälineinä teemahaastattelussa. Kysymykset pohjautuvat tutkimusongelmaan ja niiden avulla pyritään saamaan kokonaisvaltainen käsitys tutkittavasti aiheesta. (Kananen 2014, 72.) Teemahaastattelussa haastateltava esittää teeman eli aiheen josta keskustellaan. Tämän jälkeen haastateltavilla on mahdollisuus vapaasti keskustellen kertoa kertomustaan aiheesta. Haastattelu etenee aina haastateltavan ehdoilla. Haastattelu etenee yleisestä yksityiseen. (Kananen 2014, 76-77.) Opinnäytetyössäni haastattelun pääteemoja oli

kuusi, jonka lisäksi tein tarkentavia lisäkysymyksiä haastateltavien vastausten perusteella. Tämän lisäksi käytin haastattelussa myös valmiiksi pohdittuja lisäkysymyksiä. Haastattelun pääteemoja olivat:

1. Työntekijöiden koulutus ja työkokemus
2. Etsivien nuorisotyöntekijöiden työskentelyyn liittyviä taustatietoja
3. Nuorten syrjäytyminen
4. Nuorten ammatillisten opintojen keskeyttäminen
5. Palvelut ja ohjaustarpeet opintojen keskeyttämisen jälkeen
6. Opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen ja toiminnan kehittäminen

6.3 Kohderyhmä ja tutkimusaineiston keruu

Opinnäytetyöni tutkimuksen kohderyhmäksi valitsin Porin ja Rauman etsivät nuorisotyöntekijät. Pohdin pitkään haastatteluni kohderyhmää. Päädyin lopulta etsiviin nuorisotyöntekijöihin, sillä heillä on laaja-alaista työkokemusta syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa. Nuoret ohjautuvat heidän työnsä piiriin pääosin ammatillisten oppilaitosten kautta. Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät paljon myös yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa.

Haastatteluihin osallistuivat kaikki Rauman ja Porin alueella työskentelevät etsivät nuorisotyöntekijät eli yhteensä kuusi henkilöä, kolme Porista ja kolme Raumalta. Valitsin kohderyhmäksi Porin ja Rauman seudun työntekijät, sillä näillä seuduilla ei vielä ole tehty vastaavanlaista tutkimusta. Olen myös kiinnostunut lähialueeni nuorten tilanteesta muuttuvassa yhteiskunnassa, erityisesti opiskelujen ja palveluverkostojen maailmassa.

Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina etsivien nuorisotyöntekijöiden omissa työpisteissä. Porin etsivät nuorisotyöntekijät tavoittaa Porin kaupungin nuorten työpajan 2. kerroksesta (Veturitallinkatu 7). Rauman etsivät nuorisotyöntekijät löytyvät Rauman työpajan yhteydestä (Sinkokatu 1). Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelutilanteet poikkesivat hieman toisistaan, sillä Rauman haastattelu sisälsi muutamia keskeytyksiä sekä osa haastateltavista oli läsnä vain osan ajasta.

6.4 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa analyysin tekeminen koetaan vaikeaksi. Vaihtoehtoja on paljon ja säännöt eivät ole tiukkoja. Aineiston paljous ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheesta haastavan ja mielenkiintoisen. (Hirsjärvi ym. 2009, 224-225.) Käytin työssäni analysointimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelulla tarkoitetaan haastattelusta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteneväisiä useammalle haastateltavalle. Haastattelija nostaa analyysistä esiin teemat, jotka ovat hänen omaa tulkintaansa haastateltavien sanomista. Haastattelija koodaa aineistoa merkkien avulla löytääkseen aineistosta samaan luokkaan kuuluvia piirteitä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 173.)

Haastatteluaineiston tarkempaa analyysia tein litteroimalla (sanatarkasti) haastattelutietokoneelle teemoittain, jonka jälkeen tulostin ne paperille. Tämän jälkeen etsin aineistosta merkityksellisiä yhteneväisiä mielipiteitä sekä koodasin nämä eri merkeillä. Lopuksi kokosin aineiston omiin luokkiinsa.

7 HAASTATELTAVIEN NÄKEMYKSIÄ SYRJÄYTYMISESTÄ JA AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTTÄMISESTÄ

Etsivää nuorisotyötä on tehty Porissa vuodesta 2008 ja Raumalla 2009-2010 alkaen. Työn painopisteenä ovat 15- 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat vailla työ-, -opiskelu- tai harjoittelupaikkaa tai kaipaavat muutoin tukea arkeensa. Olen koonnut haastatteluaineiston tulokset teema-alueittain. Tutkimusongelman selvittämiseksi, esittelen seuraavaksi opinnäytetyöstäni nousseita pääkohtia nuorten syrjäytymiseen ja ammatillisten opintojen keskeyttämiseen liittyviä syitä ja taustatekijöitä. Tämän jälkeen paneudutaan tarkemmin keinoihin, joilla syrjäytymistä ja opintojen keskeytymistä voitaisiin ennaltaehkäistä sekä siihen miten etsivä nuorisotyö pyrkii ehkäisemään syrjäytymistä. Lopuksi kiinnitetään huomiota nuorille suunnatun toiminnan ja palvelujen kehittämiseen.

7.1 Taustatietoja haastateltavista ja heidän asiakkaistaan

7.1.1 Haastateltavien koulutus ja työkokemus

Porissa etsivillä nuorisotyöntekijöillä on kaikilla sama koulutus, sosionomi (AMK). Heidän ammattinimikkeenä toimii projektityöntekijä ja työnkuvana etsivä nuorisotyö. Raumalla ammattinimikkeenä on yksilövalmentaja etsivässä nuorisotyössä. Raumalla kaikilla työntekijöillä on eri koulutus (sairaanhoitaja, sosionomi ja yhteisöpedagogi). Vaatimuksena etsivään nuorisotyöhön on vähintään ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto.

Porissa etsivät nuorisotyöntekijät ovat toimineet nykyisessä työssään 1-6 vuotta, Raumalla 1-5 vuotta. Aiempaa työkokemusta nuorten parissa kysyttäessä esiin nousi melko isoakin hajontaa. Porissa yksi työntekijöistä oli valmistunut koulusta reilu vuosi sitten, joten työkokemusta oli ehtinyt kertyä melko vähän. Kahdelta muulta työntekijältä löytyi työkokemusta muun muassa aikuissosiaalityön nuorten tiimistä, nuorten työpajalta, työvoiman palvelukeskuksesta, Satakunnan monikulttuuriyhdistyksen maahanmuuttaja- ja suomalaisnuorten parissa työskentelystä. Rauman työntekijät olivat toimineet aiemmin nuoriso-ohjaajana, pajaprojekteissa, Walkers-toiminnassa, ehdonalaisvalvojana sekä kaikki kolme olivat tehneet töitä perhetyössä.

7.1.2 Asiakkaiden ikäjakauma ja palveluiden piiriin ohjautuminen

Etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät 15- 29-vuotiaiden nuorten parissa. Molemissa kaupungeissa pääosa asiakkaista kuuluu kuitenkin ikähaarukkaan 18-21 vuotta. Molempien kaupunkien haastatteluista kävi ilmi, että suurin osa nuorista ohjautuu palveluiden piiriin toisen asteen kautta (ammatilliset oppilaitokset ja lukiot). Molempien haastatteluiden perusteella nousi paljon myös muita tapoja tulla palveluiden piiriin: peruskoulut, TE-toimistot, sosiaalitoimi, mielenterveyspalvelut, pajatoiminta sekä läheiset, kaverit ja nuoret itse ottavat yhteyttä. Erityisesti Rauman haastattelusta kävi ilmi, että nuoret itse ottavat yhteyttä enenevässä määrin. Kysyttäessä syytä tähän nuorten omien yhteydenottojen lisääntymiseen, kokivat he tämän johtuvan siitä, että sana on kiirinyt ja apua saaneet nuoret ovat mainostaneet etsivien nuorisotyöntekijöiden

palveluita omille ystävilleen. Myös nettisivut (facebook, kaupungin sivut) ovat lisänneet etsivien nuorisotyöntekijöiden näkyvyyttä. Näiden lisäksi yhteydenottoja Rauman etsiviin nuorisotyöntekijöihin tulee myös puolustusvoimilta ja kriisikeskuksesta.

7.2 Nuorten syrjäytyminen

7.2.1 Nuorten syrjäytyminen vuonna 2016

Nuorten syrjäytyminen herätti laaja-alaista keskustelua etsivien nuorisotyöntekijöiden keskuudessa. Syrjäytymistä pohdittiin monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi yhteiskunnan ja nuoren itsensä näkökulmasta. Syrjäytyminen ilmenee monin eri tavoin, fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena.

Molemmista haastatteluista nousi esiin, että järjestelmä syrjäyttää nuoria. Asioiden hoitaminen on tehty monimutkaiseksi ja liian raskaaksi:

”...voimavarat ei riitä tähä mitä yhteiskunta vaatii, et ilmottaudu sinne ja hoida tämä asia ja vie virastoon, nii tavallaa, jos nuori ei siihen kykene, voi jäädä ulkopuolelle.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”...elämä rajottuu sinne neljän seinän niiku sisälle. Ei oikee osaa, eikä toimeennu sielt yksin mihinkää lähtemää. Ei niin raha-asioit hoitamaa, ku omaa terveyt, niiku mitää, et oikeestaan niiku kaikki.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

”...kyvyttömyyttä selvittää omii mahdollisuuksii esimerkiks opiskelujen suhteen tai tai tota eri palveluiden, et mist voi saada apua.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 2)

Rauman etsivät nostivat esille syrjäytymisen syitä ja kertoivat vuorokausirytmien vaikuttavan syrjäytymiseen. Nuoret eivät pysty hoitamaan asioitaan, koska vuorokausirytmii on kääntynyt väärinpäin. Virastoiden ollessa auki, nuoret nukkuvat. Mielenterveysongelmat ja yleinen ahdistuneisuus aiheuttavat syrjäytymistä. Pelaaminen on myös yksi iso haaste, sillä nuoret jämähtävät kotiin pelikoneidensa ääreen ja tätä kautta

syrjäytyvät muusta maailmasta. Päihteiden käyttö ja siitä aiheutuvat vaikutukset liittyvät myös syrjäytymiseen, mutta ei kuitenkaan niin vahvasti kuin pelaaminen. Päihteiden vaikutusta syrjäytymiseen liittyen kuvailtiin seuraavasti:

”Ja kyl siel niinku kannabis kyl kans sit aika usein niinko näyttäytyy, et tulee semmoseks passiiviseks ja se kynnyks niinko siel kotoo lähtee, ni kasvaa. Ei saa niinko aikaseks.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 2)

Porin etsivät nuorisotyöntekijät korostivat itsetunnon merkitystä nuorten syrjäytymiseen liittyen ja kokivat sen olevan iso osatekijä. Nuori ei tunne tarpeeksi hyvin itseään, eikä tunnista omia kykyjään ja osaamistaan. Huono itsetuntemus, itseluottamuksen puute ja aiemmat kokemukset tuottavat haasteita sosiaalisissa kontakteissa, joiden vuoksi töihin tai opiskeluiden pariin meneminen on liian haastavaa. Koulun vaikutusta itseluottamukseen kuvailtiin seuraavasti:

”...mennää sinne kouluun ja se koulu ei luonaa ja sit se keskeytyy ja koitetaan toista ja jos seki keskeytyy ni se romuttaa sit tavallaa sitä, sit vähä sitä omaa itseluottamusta, ni se nostaa niit kynnyksii...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Yhteiskunnan näkökulmasta nuoren syrjäytyminen on koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymistä. Nuoren oma kokemus saattaa olla toisenlainen, eikä nuori itse välttämättä koe olevansa syrjäytynyt, vaikka ei työelämän tai koulutuksen piirissä olisikaan. Nuori saattaa kokea itsensä syrjäytyneeksi ulkopuolisuuden kautta, nuori ei koe kuuluvansa yhteiskuntaan.

Porissa kaikki etsivät nuorisotyöntekijät korostivat nuoren omaa kokemusta syrjäytymisestä ja sitä miten iso merkitys oman elämänsä mielekkääksi kokemisella on. Nuori saattaa kokea oman elämänsä mielekkääksi ja sisällöltään rikkaaksi, vaikka hän eläisi pelkällä toimeentulotuella ja häneltä puuttuisi koulutus ja työpaikka. Nuorella saattaa olla laaja sosiaalinen verkosto, joka ylläpitää psyykkistä ja henkistä hyvinvointia. Ihmiset ovat kuitenkin yksilöllisiä ja toinen voi olla täysin tyytyväinen elämäänsä, vaikka häneltä puuttuisi myös sosiaalinen verkosto. Tämän ajatusmaailman (toimeentulotuella eläminen) muuttamiseksi ja nuorten aktivoimiseksi tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä eri alan asiantuntijoiden kanssa. Toisaalta taas rahan puute voi syrjäyttää

nuorta vapaa-ajan harrastuksista ja sosiaalisesta kanssakäymisestä, jos nuorella ei ole varaa käydä esimerkiksi elokuvissa tai harrastuksissa.

”Se siin varmaa on, et jos ei pysty elää sellast elämää, mitä haluais, ni sit ehkä kokee olevans jotenki syrjäs. Mitä se sit kelleki on et. Ku sit o niitäki nuorii nähty, jotka elää sil toimeetulotuel ja he o täysin tyytyväisii siihe elämää, heil o sisältö siin, ei he koe olevas syrjäytyneit, vaik yhteiskunna näkökulmast he varmaa on.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden haastattelusta kävi ilmi, että nuoret syrjäyttävät itseään koulutusjärjestelmästä, koska aiemmat kokemukset vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Nuoret pyrkivät välttämään epäonnistumisia, eivätkä siksi enää hakeudu koulutukseen tai työhön.

Koulukiusaamisella koettiin olevan kauaskantoisia vaikutuksia nuoren elämään. Kiusaaminen vaikuttaa itsetuntoon ja sitä myötä tulevaisuuden rakentumiseen. Kiusaamisen vaikutuksia syrjäytymiseen kuvailtiin seuraavasti:

”...peruskoulus kiusaaminen, nii se heijastaa sielt peruskoulusta sinne nuorten aikuisten, sinne parikymppisten elämään, niin paljo jo, että se lähteminen silläkin iällä, tuntuu niin hankalalta johonki ryhmätilanteeseen tai uuteen tilanteeseen, kun ne vanhat muistot tulee kumminki siellä mukana...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Porissa etsivät nuorisotyöntekijät kuvailivat nuoren elämää syrjäytymisen jälkeen ja kertoivat nuoren yleensä joutuvan tukeutumaan kuitenkin johonkin tahoon esimerkiksi raha-asioiden merkeissä (toimeentulotuki). Asiakas voi vaikka täysin kieltäytyä kaikista muista palveluista, hakea toimeentulotukea ja saada sen alennettuna. Joissakin tapauksissa myös puoliset tai vanhemmat elättävät, jolloin nuorella ei tarvitse olla minäänlaista kontaktia ulkomaailmaan. Raumalla kuvailtiin syrjäytymisen jälkeisen elämän vaikuttavan nuoren mielialaan, vuorokausirytmiiin ja päihteiden käytön lisääntymiseen.

7.2.2 Syrjäytymisprosessin muuttuva maailma

Haastatteluista kävi ilmi syrjäytymiseen vaikuttavien tekijöiden muuttuminen vuosien varrella. Molempien kaupunkien haastatteluissa nostettiin esille internetin vaikutukset syrjäytymiseen liittyen:

”...kymmenen vuotta taakse päi...sillonhan ei ollu sähkösiä hakemuksii, ei ilmottauttu netin kautta, KELA-asiointi tapahtu ihan tuolla, et tavallaa palvelut on tuotu tietyl tapaa lähemmäs ihmistä, mut sit se taas tavallaan vieraannuttaa siit sosiaalisest vuorovaikutuksesta...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”...ei enää kauheesti myöskään sitte niinko semmost tämmöst asiakaspalveluu näist palveluist saa, et esimerkiks nyt TE-toimisto olettaa tai tai tota pyytää et pitää olla jo sähkösesti tehty kaikki työnhaut ja ja totanoini vaikee saada puhelimek kii virkailijaa, et se menee ain johoki keskukse et et nuoren kannalt on niinku vaikeet saada semmost yhtä työntekijää kiinni ja totanoinii tarttis kauheesti itte osata ja kyetä tekemään asioita...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 2)

Rauman etsivät kertoivat nuorten moniongelmaisuuksien lisääntymisestä, joka taas tuo omat haasteensa ongelmia ratkaistaessa. Porin etsivä nuorisotyöntekijä kertoi ulosottoon menevistä laskuista. Laskujen vuoksi nuoret eivät halua mennä töihin, koska ulosotto veisi kaiken. Ulosottoon kertyvät laskut aiheutuivat ennen puhelimien kytkykaupoista ja kalliista puhelinlaskuista, kun tänä päivänä ulosottovelat kertyvät pikavipeistä.

Organisaatioiden toiminta ja lakimuutokset ovat myös omalta osaltaan vaikuttaneet syrjäytymiseen. Porista kerrottiin, että työvoimatoimistojen asettamat painopisteet vaihtelevat ja vaikuttavat myös nuorten syrjäytymiseen. Toisena vuonna saattaa painopisteenä olla nuoret ja toisena vuonna pitkäaikaistyöttömät. Myös rahahanoja kiristetään. Perusturvasta ja terveydenhuollosta supistaminen vaikuttavat suoraan myös nuorten tulevaisuuteen ja syrjäytymisriskin kasvamiseen. Virastojen henkilökunnan vähentäminen taas ylikuormittaa jäljelle jääneitä työntekijöitä, eivätkä he pysty antamaan niin laadukasta palvelua kuin ehkä haluaisivat. Myös Rauman haastattelusta kävi

ilmi, että palveluissa olisi parantamisen varaa. Rauman etsivät kuvasivat palvelujärjestelmää ”luukuttamiseksi”. Asiakas joutuu menemään moneen eri paikkaan asioimaan, monen eri virkailijan kanssa. Tämä taas aiheuttaa sen, että prosessi katkeaa, koska nuoret eivät ole asiointissaan niin pitkäjänteisiä, eivätkä jaksaa niin monivaiheista operaatiota.

7.2.3 Etsivien nuorisotyöntekijöiden rooli nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä

Raumalta kerrottiin etsivän nuorisotyön ehkäisevän nuorten syrjäytymistä. Etsivien työntekijöiden on tarkoitus olla mahdollisimman helposti tavoitettavissa. Nuoret voivat itse ottaa yhteyttä tarvittaessa. Tavoitteena on näkyä sosiaalisessa mediassa, jotta nuoret löytäisivät etsivät paremmin. Rauman etsivät tavoittaa muun muassa Facebook-sovelluksesta. Haastattelussa pohdittiin kuitenkin myös näkyvyyden lisäämistä Instagram-sovellukseen. Ryhmämuotoisia aktiviteetteja Rauman etsivillä ei ole tällä hetkellä tarjota nuorille. Rauma panostaa laajalti etsivän nuorisotyön tutuksi tekemiseen käymällä muun muassa kutsunnoissa tapaamassa nuoria sekä esittäytymässä ammattikouluissa ja lukioissa opintonsa aloittaville nuorille.

Porista kerrottiin, että etsivillä on melko vähän resursseja toteuttaa tai suunnitella ennaltaehkäisevää työtä. Nuorien ohjautuessa heidän avun piiriin, on ongelmia kertynyt niin paljon, että työ on enemmän jo olemassa olevien ongelmien ratkomista ja niissä avustamista. Asiakasmäärät ovat isoja. Keskustelun kautta myös Porista löytyi keinoja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Työvälineenä syrjäytymisen ehkäisyyn toimii parhaiten nuorten kanssa keskustelu. Keskustelun avulla pyritään löytämään nuoresta voimavarat ja kyvyt. Kohtaaminen ja kuunteleminen ovat parhaita keinoja ennaltaehkäisyyn. Nuorille tarjotaan etsivää nuorisotyötä sekä tarvittaessa saatetaan muiden palveluiden piiriin.

Ryhmämuotoista toimintaa järjestetään nuorille jonkin verran Porissa. Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä erityisnuorisotyön kanssa järjestäen nuorille ”tiistai-toimintaa”. Toimintaa järjestetään kerran viikossa kaksi tuntia. Toiminta sisältää erilaisia tekemistä, vapaa-ajan harrasteita, elokuvia, teatteria, kokkausta ynnä muuta. Muita ryhmiä ovat muun muassa tyttöjen sähly sekä vuosien varrella on ollut erilaisia

ryhmäkokeiluja, kuten pesäpallo-ryhmä. Ajatuksena toiminnassa on, että nuori voisi saada innostuksen aloittaa uuden harrastuksen ja löytäisi sisältöä elämäänsä. Toisille nuorille ryhmät toimivat sosiaalisten tilanteiden harjoitteluna, jos nuori kokee sosiaaliset tilanteet haastaviksi.

7.3 Nuorten ammatillisten opintojen keskeyttäminen

7.3.1 Opintojen keskeyttämisen syitä ja taustatekijöitä

Molempien kaupunkien haastatteluista kumpusi hyvin samankaltaisia syitä ja taustatekijöitä, kysyttäessä miksi nuoret keskeyttävät ammatilliset opintonsa. Keskusteluissa korostui muun muassa rahan merkitys. Rahan puute aiheuttaa monille nuorille huolia ja murheita, jotka taas vaikeuttavat keskittymistä opintoihin.

”Toisilla rahaki on, opintotuki ei oo mikää häävi ja opintolainaa ei haluaisi mielellää nuori ottaa, et se jos omilleenki päättää sit yhtäkkii muuttaa kahdeksatoist töytettyään esimerkiks, ni siit tulee aika iso taloudellinenki yllätys varmasti mont kertaa, et sit voi opinnot senkin takii jäädä, et se raha tuntuu niin tiukalta.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”Ja se raha-asiat on kuitenkin semmoset, tai ne huolet ja hädät niistä, jotka vie niin paljon sitä energiaa ja voimavaraa sit siihen, et sitä kautta ei oo ehkä voimavaroit hoitaa sitä koulua ja muita asioit, et sil rahal on iso merkitys monessaki niinku suhteessa.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

Rahahuolien kerrottiin aiheuttavan myös asunnottomuutta. Nuori saattaa yöpyä kaverillaan, koska häneltä puuttuu oma koti. Myös itse opiskeluun kerrottiin kuluvan rahaa, koska koulua varten pitää hankkia muun muassa työvälineitä.

Molemmista kaupungeista etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat opintojen keskeyttämisen johtuvan myös vääristä alavalinnoista. Nuorilla ei ole tarpeeksi tietoa kyseisestä alasta tai ovat liian nuoria päättämään, mitä isona haluaisivat tehdä. Myös mielenterveysongelmat ja päihteet mainittiin molempien kaupunkien haastatteluissa.

Porin etsivien mukaan, myös motivaation loppuminen saattaa aiheuttaa opintojen keskeyttämisen. Opiskelutapa saattaa olla vääränlainen, jolloin tunteilla istuminen alkaa maistua puulta.

Opintojen keskeyttämisen syiden taustaa tarkemmin selvitetessä, molempien kaupunkien etsivät nuorisotyöntekijät korostivat kiusaamisen aiheuttavan monia ongelmia, jotka myöhemmin saattavat johtaa opintojen keskeyttämiseen.

”...koulukiusaaminen on semmonen, et sitä on vuosii, jos mä ylipäättäns mietin asiakkaita ja yrittää hakee jotain yhdistävää tekijää, mikä montaa yhdistää, ni vuosii jatkunut aika rankka koulukiusaaminen. Se on ehkä semmonen yks asia, mikä on aika monella...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

”Osalla on se kiusaaminen niinku aika voimakkaanaki.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”Vaikeus ol just niis sosiaalis tilanteis, mut mist se sit juontaa juures, ni se o sit taas nii yksilöllist, mut jollai se voi ol se kiusaamine esimerkiks siä taustal...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

Molemmissa haastatteluissa mainittiin myös perhesuhteiden olevan keskeyttämisen syiden taustalla. Näiden lisäksi Porin etsivät nostivat esille kaverien merkityksen. Kaverit vievät väärään suuntaan, kaverien kanssa oleskelu houkuttelee enemmän kuin opinnot. Itsetuntemus ja kaverit kulkevat jossain määrin käsi kädessä. Jos nuorella on heikko itsetuntemus, saattaa nuorella olla tarve kuulua johonkin porukkaan ja tehdä niin kuin muut määrittelevät. Huono itsetuntemus ja kaverit saattavat taas viedä nuorta päihtheiden pariin. Oppimisvaikeudet laskevat omalta osaltaan opiskelumotivaatiota.

Opintojen keskeyttäminen toistuvasti johtuu sekä Porin että Rauman mukaan usein terveydellisistä syistä. Mielenterveydelliset ongelmat estävät koulussa käymisen, koska nuori ei olekaan työkykyinen.

”No jos terveystilanne jatkuu samana, et siihen ei saada muutosta, et semmonen mielialan lasku tai jopa masennus, jos se on niinkö koko ajan tossa ihan ihan niinkö läsnä, ni ni vaik kui väli tuntuu et nyt, nyt tää lähtee, ei se vaan sitte kannu hirveen kauas, et sitä pitäis saada terveystilanne semmoseks, että jaksais käydä kouluja, keskittyä opintoihin.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 3)

”Tavallaa sit tää työkykyisyys asia, et jos siel on sitä mt-puolen problematiikkaa ja nuori ei tavallaa oo halukas sitoutuun/hakeutuun avun piiriin ja jää esimerkiks sairaslomalle, ni kylhän se prosessi on, et työhakijaks ja sit vaan kokeillaan taas jotain, et...ja todennäköisesti se keskeytyy. Ei koulu, vaan sit ehkä se kuntouttava tai työkokeilu, koska se problematiikka lyö sielt päälle.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Prosessi käynnistyy aina uudelleen ja uudelleen, koska systeemi velvoittaa nuoria hakemaan kouluun tai töihin. Nuori ei välttämättä kykene tai osaa sanoittaa omia ongelmiaan, ongelmat ovat jääneet aiemmin huomaamatta. Mikäli nuorella ei ole peruskoulussa todettu jotakin diagnoosia tai hän ei ole hakenut apua mielenterveysongelmiinsa, jää monella kuntoutuksen palvelut selvittämättä myös myöhemmällä iällä.

Porissa keskustelua herätti myös ”porsaanreiät” hakuprosessissa ja ylhäältäpäin tulevista määräyksistä. Systeemi edellyttää hakemaan johonkin koulutukseen, jotta nuori voi saada rahaa. Paine hakemiseen kasvaa, jolloin paineen alla tulee tehtyä vääriä alavalintoja. Myös elämäntilanteiden muuttuminen aiheuttaa toistuvia keskeytyksiä (läheisten kuolemat, päihteiden käytön lisääntyminen, muut kriisit).

Rauman etsivät nuorisotyöntekijät nostivat esille vielä väärän opiskelutyylin ja oppimismuodon. Monilla nuorilla ei riitä pitkäjänteisyyttä opintojen loppuun viemiseen, jolloin keskeytyksiä tulee yhä uudestaan. Kaivattaisiin enemmän tekemisen kautta oppimista ja nopeammalla aikataululla opintojen loppuun saattamista, ettei motivaatio lopahtaisi kesken.

Rauman ja Porin etsivät nuorisotyöntekijät pohtivat myös iän vaikutusta sekä opiskeluvaiheen (luokka-aste) merkitystä opintojen keskeyttämiseen. Keskustelut kummasakin kaupungissa olivat hyvin samansuuntaisia. Keskusteluista kävi ilmi, että moni keskeyttää opinnot heti peruskoulun jälkeen. Porista todettiin, että tällöin syynä on

usein väärä alavalinta. Molempien kaupunkien vastauksissa mainittiin myös toisena opiskeluvuotena lopettaneet, etenkin toisen vuoden syksyllä. Raumalaiset kertoivat, että ensimmäinen opiskeluvuosi voi vielä mennä eräänlaisessa huumassa (uutuudenviehätystä), jonka jälkeen toinen vuosi koetaan tylsäksi ja takkuavaksi. Viimeisen opiskeluvuoden suhteen Porissa ja Raumalla oltiin hieman eri mieltä. Raumalaisten näkemyksen mukaan, kolmantena vuotena, ei keskeytyksiä ole niinkään havaittavissa.

”...mut jos sinne kolmannelle jo selvii, ni sit se alkaa olee niinko hyväks mallis.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 2)

”...sit taas jossai vaihees oli niitaki, et iha sit siel loppumetreil, et sit on niitaki just, et yhtäkkii todetaanki, et hei, ei tää opiskeluaika ny riitä. Niinko et, et sää kerkee valmistumaa siinä ajas, ni sit siin o se...tai ei oo vaihtoehtoo muuta ku jättää homma keske.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

läästä puhuttaessa molempien kaupunkien haastatteluista nousi hyvin samansuuntaisia ajatuksia. Puhetta oli 20-22 ikävuoden vaiheesta, jolloin nuoret alkavat ymmärtämään opintojen tärkeyden.

”...et sit kahdenkymmenen vuoden ikävaihees, ni alkaa semmonen realismi tulla vähä konkreettisemmaks. Raha-asiat, oma asunto, tämmönen kaikki yleensä sit siin vaiheessa alkaa, niinkö jossei jo sitä ennen, ni ainaki silloin niinkö omilleen muutto ja kaikki alkaa eri tavall kiinnostaa, ni sit se, se kaikki niinkö lähtee sit motivoimaan myös sitä, et pitää olla joku, joku toimeentulo olla ja nykypäivän melkee työhön ku työhön vaaditaan jonkunlainen tutkinto.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 3)

”...sanotaanko siä kaksytkaks ja niillä huuteilla, ni moni on sanonu, että miksen mä käynny sitä kouluu loppuu, et sit ku tavallaa se järki tulee, sitte ku toisaalt ehkä vähä on jo juna menny siin kohtaa ohi...jotenki siin käydää sitä tahinaa ja ristiriitaa, et mitä jos mä oisin kuitenkin jaksanu rämpiä sen jonku loppuu sillon, kun mä lähdin siihen, et ettei tarttis nyt sitte enää tahii niit samoi, ku onki huomattu, ettei se työelämään meno oookkaan sit ihan peace of cake siinä kohtaa, ku ei oo tutkintoo, eikä juuri työkokemusta.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Myös kaverien valmistuminen toimii hyvänä herättelijänä. Nuori huomaa kaveriensa valmistuvan, jolloin tulee ajatus, että ehkä pitäisi itsekin olla jo valmistunut ammattiin. Opintojen alusta aloittaminen aiheuttaa turhautumista.

7.3.2 Keinoja opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisyyn

Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät myös ennaltaehkäisevää työtä, jotta nuoret eivät keskeyttäisi ammatillisia opintojaan. Sekä Porista että Raumalta kerrottiin saattaen vaihtaan- toiminnasta (vastuu opiskelijasta siirretään eteenpäin, tuetaan nuorta koulutussiirtymissä, sekä taataan tiedonkulku opiskelijan asioihin liittyen) ja yhteistyöstä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Myös työpajan roolia pidettiin tärkeänä osana opintojen keskeyttämisen ehkäisyssä.

”...kuraattorit ja opot ovat tietosia meidän palvelusta. Ja tavallaan meillä on mahdollisuus esimerkiksi saattaen vaihtoon tai sen tilanteen pohdintaan, konsultoida, et me voidaan mennä käymään, jutella nuoren kans, tavallaan sitä tilannet pohtii...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”Et nämä saattain vaihtaan on muutenkin hyviä, että jos siel on nuori, joka harkitsee keskeyttämistä tai eroamista ni ni tota kuraattori tai opo kutsuu meijät ja sit palaveerataan siin tilantees ja sit toisinaan käy niin, et nuori päätyy jatkamaan opintoja ja toisinaan sitte vaikka työpaja jossakin muodos, saattaa olla se apukeino siihen kohtaan tai sitte sekä opinnot et työpaja yhdistetään.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 3)

”...monihan nuori voi olla, et siin oppimises on haasteita ja sit se koulunpenkillä istuminen ei oo se oikee tapa opiskella, eli sit nuorten työpajan kans on ollu se puitesopimus. Voi tulla vähä hengähtää niin sanotusti, et vähä työpainotteisemmi tulla tänne sit tekemää niit opintoja...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Nuori voi siis suorittaa osan ammatillisista opinnoistaan työpajalla ja palata sitten takaisin koulunpenkille suorittamaan loppuja ammattiopintoja. Raumalta kerrottiin, että

nämä puitesopimukset työpajan kanssa ovat lisääntyneet viimeisen vuoden aikana. Porista taas kerrottiin, että sopimuksia ei tällä hetkellä juurikaan tehdä, koska oppilaitokset joutuvat maksamaan työpajalle tästä.

Molemmissa haastatteluissa korostettiin myös sitä, että etsivien nuorisotyöntekijöiden pitäisi olla jo varhaisessa vaiheessa mukana, kun koululle tulee tieto tai epäily, että nuori saattaa keskeyttää opintonsa. Hedelmällisintä on, kun kuraattorit ottavat etsiviin nuorisotyöntekijöihin yhteyttä varhaisessa vaiheessa ja yhteistyöllä pystytään estämään nuoren erottaminen koulusta. Porista kerrottiin, että monesti tieto etsiville nuorisotyöntekijöille tulee kuitenkin vasta sitten, kun nuori on jo eronnut tai erotettu koulusta, jolloin ennaltaehkäisevä työ on mahdotonta. Toisinaan kuraattorit voivat ottaa yhteyttä etsiviin nuorisotyöntekijöihin, jos nuorella on opinnot tauolla tai nuori erotetaan määräaikaista. Tällöin etsivät nuorisotyöntekijät voivat keksiä nuorelle jotakin muuta tähän väliajanjaksoon ja tukea nuoren opintojen jatkumista taas syksyllä. Etsivät nuorisotyöntekijät osallistuvat yhteisiin palaverituokioihin kuraattoreiden, opiskeelijan, vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa ehkäistäkseen nuoren keskeyttämistä.

Molemmilla paikkakunnilla korostettiin myös tiedonkulun tärkeyttä. Ammatillisten oppilaitosten on hyvä saada etukäteen tietoa, erityisesti niistä oppilaista, jotka tarvitsevat erityistä tukea opintojensa parissa. Porin etsivät nuorisotyöntekijät kertoivatkin olevansa yhteydessä kuraattoreihin, jos heillä on asiakkaana nuori, joka mahdollisesti tarvitsee erityistä tukea ammatillisten opintojen parissa. Nuori saa tällöin koulusta tarvittavat tukitoimet heti, kun koulussa ollaan tietoisia nuoresta ja hänen tarpeistaan.

Porin sekä Rauman etsivät nuorisotyöntekijät korostivat oppilaitosten merkitystä. Oppilaitoksilla on iso rooli nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisyssä. Ammattiopettajien olisi hyvä puuttua jo varhaisessa vaiheessa nuorten poisaloihin sekä muuhun poikkeavaan käytökseen. Porissa korostettiin myös peruskoulun oppilaanohjaajien merkitystä sen suhteen, että nuori löytää oikean alan. Porista nousi esille myös ammattikouluissa tapahtuvien muutosten tärkeys. Lähivuosina ammattikouluissa on lähdetty panostamaan heti ensimmäisenä vuonna ammattiaineisiin (aiemmin yleisiä aineita). Tämä on etsivien nuorisotyöntekijöiden mielestä hyvä asia,

sillä nuoret pääsevät heti kiinni tekemisen makuun sekä saavat käsityksen millainen kyseinen ala oikeasti on.

Rauman haastattelussa kerrottiin etsivien nuorisotyöntekijöiden tukevan nuoria yhteishaussa. Nuoren kanssa keskustellaan yhteishausta ja pyritään löytämään ne todelliset kiinnostuksen kohteet. Tällä ehkäistään sitä, etteivät nuoret lähtisi kavereiensa perässä väärälle alalle. Myös työkokeilupaikkoja pohditaan yhdessä sekä pyritään löytämään ne todelliset kiinnostuksen kohteet, jotta nuori pääsisi tutustumaan ja näkemään millainen hänen kiinnostuksen kohteena oleva ammattiala oikeasti on.

Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden mukaan VALMA eli ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus, ennaltaehkäisee opintojen keskeyttämistä. VALMA on siis entiseltä nimeltään ammattistartti (nimi vaihtunut syksyllä 2015). VALMA:ssa voi parantaa peruskoulun todistusta ja tutustua eri ammattialoihin.

7.3.3 Nivelvaiheen merkitys opintojen keskeyttämisen näkökulmasta

Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä myös yläkoulujen kuraattorien kanssa, vaikkakaan ei niin paljoa kuin ammatillisten oppilaitosten kuraattorien kanssa. Porissa etsivät nuorisotyöntekijät tapaavat yläkoulujen kuraattoreita palaverien merkeissä. Raumalla yhteistyö yläkoulujen kuraattorien kanssa on hieman vähäisempää ja heidän tietonsa nivelvaiheeseen liittyen perustuu lähinnä siihen, mitä ovat asiakkailtaan kuulleet.

Etsivät nuorisotyöntekijät pohtivat nivelvaihetta yläkoulusta ammatilliseen oppilaitokseen sekä siihen liittyviä haasteita opintojen keskeyttämiseen liittyen. Molemmissa kaupungeissa painotettiin tiedonkulun tärkeyttä. On tärkeää, että tieto siirtyy yläkoulusta ammatilliseen oppilaitokseen, erityisesti niiden nuorten kohdalla, joilla on haasteita koulunkäynnissä.

Molemmissa kaupungeissa mietitytti myös motivaation kasvattaminen ja sen säilyminen koko opiskelun ajan. Motivaatio opiskeluihin voi olla heikkoa, jos nuori saa opis-

kelupaikan vasta esimerkiksi kolmannesta hakutoiveestaan. Huolta herätti myös, miten motivoida nuoria ymmärtämään tutkinnon tärkeys. Oman haasteensa tuovat ne nuoret, jotka eivät suostu hakemaan yhteishaussa, eivät ota saamaansa paikkaa vastaan tai keskeyttävät opintonsa nopeasti. Epäselvää on, kuka heistä sitten on vastuussa. Nuoret jäävät ikään kuin tyhjän päälle.

Työelämään tutustumisjaksoista puhuttaessa, molemmilla paikkakunnilla tuntui olevan TET-jaksoja. TET-jaksot painottuvat yhdeksännelle luokalle ja näitä jaksoja on yhteensä kaksi viikkoa. Tämän lisäksi Porin etsivillä nuorisotyöntekijöillä oli tietoa, että Porissa joku oli kuitenkin pystynyt suorittamaan yhdeksättä luokkaa käymällä joka toinen viikko työelämässä ja joka toinen viikko koulussa.

Porin etsivät nuorisotyöntekijät ottivat esille myös sen, että nuoren siirtyessä ammatilliseen oppilaitokseen, kaveripiiri ja ympäristö muuttuvat. Tämä voi osaltaan olla haaste joillekin nuorille ja aiheuttaa keskeyttämisen. Vastuun kasvaminen omista opinnoista aiheuttaa myös keskeyttämistä. Ammattiopistoissa ei ole opettajaa, joka olisi vahtimassa ja katsomassa perään, ainakaan samalla tavalla kuin peruskoulussa. Tällöin myös koulusta poisjääminen on helpompaa, vaikkakin riippuu paljon oppilaitoksesta ja opettajista.

Porin etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat voivansa osallistua nuorten nivelvaiheeseen esimerkiksi ”saattamalla” nuorta kesän yli. Etsivät nuorisotyöntekijät tapaavat nuorta kesän aikana, tarkoituksena kehittää kouluinspiraatiota syksyä varten. Aloite tähän tulee yläkoulun puolelta.

Nivelvaiheen kehittämisestä keskusteltaessa, Porin etsivien keskuudessa nousi esille ammatillisiin oppilaitoksiin tutustumisen tärkeys, jotta nuoret saavat realistisen kuvan tulevista opinnoista. Yksi Rauman etsivistä nuorisotyöntekijöistä nosti taas esille, että on lähes mahdotonta saada luotua tai opetettua oikeanlaista kuvaa ammattiopinnoista. Porin etsivät nuorisotyöntekijät pitivät tärkeänä kymppiluokkaa ja VALMA-tyylistä opiskelua, jossa voi korottaa päättötodistuksen numeroita. Tämä edesauttaa nuoria pääsemään niihin opintoihin, joihin oikeasti haluavat. Oikea opiskelupaikka taas kasvattaa opiskelumotivaatiota.

Porin etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat Porin alueella toteutettavasta SISU-hankkeesta (siirtymät sujuviksi), johon myös heitä oli kutsuttu mukaan. Etsivät nuorisotyöntekijät tiesivät kertoa, että hanketta toteuttaa Länsirannikon koulutus Oy Winnova, mutta mukana on myös edustaja Satakunnan koulutuskuntayhtymä Sataedusta. Etsivät nuorisotyöntekijät totesivat, että koulut pyrkivät kehittämään toimintaansa muun muassa työryhmien avulla. Tärkeäksi kysymykseksi nousi kuitenkin, että kysytäänkö opiskelijoiden mielipiteitä tai ajatuksia kehittämisestä. Etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat, että eivät ole opiskelijoita nähneet ainakaan työryhmissä. Porin etsivillä nuorisotyöntekijöillä ei ollut vielä kovin paljon tietoa tästä hankkeesta, joten otin siitä hieman lisää selvää.

SISU-hankkeen tavoitteena on yksilöllistä opintopolkua, huomioiden erilaiset oppijat. Tarkoituksena on myös tehdä koulutusalojen keskinäiset siirtymät joustaviksi niin, että nuori voi tarvittaessa vaihtaa alaa tai koulutusmuotoa. Tämä hanke ennaltaehkäisee keskeyttämistä sekä auttaa työllistymisessä. Tarkoituksena on myös saada selkeyttä henkilökunnan vastuuseen siirtymätilanteissa. (Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän www-sivut 2016.)

7.4 Nuorten palvelu ja ohjaustarpeet opintojen keskeyttämisen jälkeen

7.4.1 Opintonsa keskeyttäneen nuoren motivointi ja palvelutarve

Sekä Raumalla että Porissa nuorille tarjotaan opintojen keskeyttämisen jälkeen paljolti palveluita työvoimatoimiston kautta (työkokeilut, kuntouttava työtoiminta). Työpajalla on myös iso rooli. Raumalla kuntouttavaa työtoimintaa voi harjoittaa työpajalla. Matalan kynnyksen vaihtoehtona toimii esimerkiksi starttipaja. Porissa nuorten työpaja näyttölee myös isoa roolia, mutta tämän lisäksi Porissa on paljon muitakin vaihtoehtoja, sillä työpajalla paikat ovat täynnä.

Raumalla alle 17-vuotiaille, (eivät voi olla vielä työvoimatoimiston asiakkaita) on vaihtoehtona etsivien sopimus, jonka kautta nuori voi osallistua työkokeilu-tyyppiseen

toimintaan kahtena päivänä viikossa kolme tuntia kerrallaan. Toisinaan myös TE-toimistot ovat tukeneet nuoria antamalla vakuutuksen työpaikalle. Rahaa alle 17-vuotiaat eivät saa työkokeiluista.

Porista kerrotaan, että 16-vuotiaat ovat oma haasteensa, koska eivät voi olla työvoimatoimiston asiakkaita. Porissa alle 17-vuotiaille tarjotaan vapaa-ajan juttuja sekä etsivät nuorisotyöntekijät tekevät heidän kanssaan muun muassa kesätyö-hakuja. Porin etsivät nuorisotyöntekijät ohjaavat nuoria myös ammatinvalinnanohjaukseen, jonne voi mennä pohtimaan tulevaa alaansa. Porissa ohjataan jonkin verran asiakkaita myös vammaispalvelujen piiriin, jos asiakas on esimerkiksi kuntoutusrahalla ja muut kriteerit täyttyvät. Nuorten vastaanotto auttaa nuoria mielenterveydellisiin asioihin liittyen. Sosiaalitoimen palvelut auttavat nuoria toimeentulotuki-asioissa sekä etsivät nuorisotyöntekijät asioivat nuorten kanssa KELA:ssa, sähkölaitoksilla ja vakuutus-palveluissa.

Porissa on myös tarjolla erilaisia projekteja, Kiertopiste (kaiken ikäisille, kädentaitoihin painottuva, työvoimatoimiston kautta ohjataan), Tinki (päivätoimintaa mielenterveyskuntoutujille) ja Anniksen Tuulta purjeisiin- hanke (tällä hetkellä odottaa rahoitusta, nuorille suunnattu, kulttuuriin liittyvää toimintaa, elämänhallinnan tukemista ja tulevaisuuden suunnittelua tekemisen lomassa). Raumalla ei etsivien nuorisotyöntekijöiden mukaan ole projekteja tällä hetkellä.

Näiden projektien lisäksi Porissa on tarjolla vapaa-aikaan suuntautuvia hankkeita yli 18-vuotiaille nuorille, jotka eivät ole työelämässä tai opiskelemassa. Lähde mukaan- hanke perustuu ryhmätoimintaan, ryhmässä voi harjoitella arjen hallintaa ja päivärytmiä. Porin kulttuuripajalla on käynnissä Sosped-säätiön toimintaa, joka on suunnattu nuorille mielenterveyskuntoutujille. Vaikkakin toimintaa on paljon, Porin etsivät nuorisotyöntekijät toivoisivat vielä lisää paikkoja nuorille, joissa nuoret voisivat toteuttaa itseään ”tipahtaessaan” pois koulutuksesta tai työelämästä.

Molempien kaupunkien haastatteluista kävi ilmi, että nuoria motivoidaan opintojen jatkamiseen keskustelujen avulla. Rauman etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat käyttävänsä tulevaisuustyöskentelyä, jonka avulla pohditaan nuoren tulevaisuutta yhdessä

hänen kanssaan. Porissa keskustelua käydään fakta-pohjaisesti. Käydään lävitse tosi-seikkoja, kuten työtä ei voi saada, jos ei ole koulutusta. Porissa motivointia tehdään myös käytännön tekemisen avulla. Käytännön tekemisen kautta motivointia tehdään muun muassa seuraavasti:

”Ja jonku kans sit lähdetäänki, no et haetaa sit niit töit. Katotaa oikeesti niit mollisivui, et mitä sielt löytyy työpaikkoi ja jopa tehdää hakemuksii. Et tavallaa sen kokemuksen ja näkymän kaut, et paljo niis, kaikis sit kuitenkin vaaditaa sitä ammattitaitoo ja koulutust ja osaamist ja kaikkee tavallaa. Tuodaa näkyväks sitä, et mite tää yhteiskunta pyörii täällä.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

Porin etsivät nuorisotyöntekijät toivat esille myös näkökulman, että aina nuorta ei voi lähteä motivoimaan opintojen pariin, jos muu elämä on epäkunnossa. Silloin tarvitsee ensin priorisoida ja laittaa asiat tärkeysjärjestykseen. Nuorta lähdetään auttamaan ensin jossakin muussa asiassa ja mahdollisesti myöhemmin voidaan lähteä miettimään opintojen tukemisessa ja motivoinnissa.

Porissa herätti keskustelua myös perheen rooli opiskeluun motivoinnissa. Perheessä olevat roolimallit (äiti ja isä) vaikuttavat paljon siihen, miten nuori kokee opiskelun tärkeyden. Vanhemmat ovat saattaneet päästä työelämään ilman koulutusta. Kaikki vanhemmat eivät välttämättä ota huomioon maailman muuttumista, keskustellessaan nuoren kanssa uravaihtoehtoista. Myös ylisukupolvien kestävä työttömyys perheessä voi vaikuttaa niin, että vanhemmat eivät jaksaa tai pysty motivoimaan tai kannustamaan nuorta opintojen pariin. Jos vanhemmat elävät sosiaalityöllä, voi myös nuorelle muodostua kuva, että elämässä voi pärjätä pelkän sosiaalityön avulla.

7.4.2 Nuorten tarvitsema tuki

Molempien kaupunkien haastatteluista nousi tärkeimmäksi asiaksi aito kohtaaminen. Etsivien nuorisotyöntekijöiden mielestä nuoret tarvitsevat aitoa kuuntelijaa, joka keskittyy ja on läsnä siinä tilanteessa, vain nuorta varten.

”No siis sellane ny ainaki tulee mielee, et iha joku ketä kuuntelis oikeest, et mitä he niinku itte haluaa, et niinko helposti niinko jokasel o ne omat odotukset eri palveluitte tuottajil esimerkiks ja semmost niinko kohtaamist.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

”Ja se et joku kuuntelee ja ottaa heijän niinku asiat niinku omakseen ja lähtee sitä hoitamaan, et sekin on ollu mont kertaa, et jokku kuuntelee...Se on varmaa niinku siis se, et he ei koe, et he on vaa siel liukuhihnal, et koulus he on massaa ja joka paikas on niinku paljon, et he on yks massa, et me huomioidaan heijät niinku yksilöinä.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

Molemmissa kaupungeissa etsivät nuorisotyöntekijät korostivat myös sitä, että heidän näkemyksen mukaan, nuoret kaipaavat konkreettista apua ja tukea. Etsivät nuorisotyöntekijät lähtevät nuorten kanssa hoitamaan heidän asioitaan esimerkiksi virastoon, jos nuori haluaa heidät mukaan. Ensimmäiselle kerralle mennään mukaan ja mallinnetaan nuorelle, miten asiaa hoidetaan. Myöhemmin nuori voi mennä yksinkin. Asiain lisäksi molemmista kaupungeista kerrottiin, että nuoria opastetaan paljon arkisissa asioissa, kuten kodin siivoamisessa, ruoanlaitossa ja pyykinpesussa.

Porissa kaikki työntekijät ottivat esille sen, että nuoret eivät monesti osaa itse pyytää apua, vaikka sitä tarvitsevat. Monelle nuorelle on epäselvää, mitä palveluita on olemassa tai mitä palveluita heille kuuluu. Etsivien nuorisotyöntekijöiden tehtäväksi jää haastatella nuorta. Etsivät nuorisotyöntekijät esittävät kysymyksiä pienissä osissa, jonka jälkeen työntekijöille muodostuu kuva nuoren avun tarpeesta. Etsivät nuorisotyöntekijät tarjoavat nuorelle eri vaihtoehtoja, mutta viime kädessä nuori päättää mihin asioihin haluaa apua.

7.5 Opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen ja toiminnan kehittäminen

7.5.1 Nuorille suunnatun toiminnan ja palvelujen kehittäminen

Porissa etsivät nuorisotyöntekijät toivoisivat seuraavia palveluja tai toimintoja: Lisää matalankynnyksen toiminnallisia paikkoja nuorille, liikkuvia työntekijöitä, tukihenkilötoimintaa, sekä ylipäänsä ihmisiä, jotka eivät rajaisi työtään vain johonkin tiettyyn

osa-alueeseen. Liitu eli liikkuva tuki toimii Porissa tälläkin hetkellä, mutta sellaista tarvittaisiin lisää:

”Ja niit liikkuvii työntekijöit, ketkä pystys niinko lähtee sielt omast virastost, toimistost poies, tapaamaa sitä nuort, oli se sit mielenterveys- tai päihdeasia tai mikä tahansa. Semmost palveluu tääl onki ja se on koko ajan koettu todella arvokkaaks, mut niit tarvittas enemmän, semmosii liikkuvii työntekijöit, silloin ku ne nuoret ei itte pysty menemää sin palveluitte luo, ni palvelut liikkuski sin se asiakkaa luo.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

Porissa etsivät nuorisotyöntekijät ovat kehittäneet toimintaansa lähiaikoina lähiötyökokeilun merkeissä. Lähiötyökokeilun ajankohta on keväällä 2016. Kokeilun tarkoituksena on tavoittaa asiakkaat, joista ei tule muuta kautta tietoa etsiville nuorisotyöntekijöille. Lähiötyökokeilun merkeissä, etsivät nuorisotyöntekijät ovat tavattavissa viidessä eri asuinlähiössä Porissa. Tiedotusvälineissä informoidaan, missä ja mihin aikaan etsivät nuorisotyöntekijät ovat tavattavissa. Huolestuneet vanhemmat tai nuori itse voi tällöin lähestyä etsiviä nuorisotyöntekijöitä huolensa kanssa.

Porin etsivät nuorisotyöntekijät kuuluvat myös Porin nuorten verkostoon. He toimivat tällä hetkellä puheenjohtajan roolissa ja kutsuvat verkoston koolle. Verkosto koostuu nuorten parissa työskentelevistä ammattilaisista. Verkosto kokoontuu 3-4 kertaa vuodessa. Verkoston tarkoituksena olisi aloittaa pohtimaan, mitä palveluita nuoret tarvitsivat Porin alueella, jonka jälkeen asiaa voitaisiin lähteä esittämään päättävälle taholle.

Rauman etsivät nuorisotyöntekijät kehittäisivät nuorten palveluja ja toimintoja seuraavilta osin: Nuorille suunnatut palvelut erikseen yhteen ja samaan paikkaan (työntekijöillä erityistä tietoa nuoruudesta kehitysjaksona, sekä nuorten ei tarvitsisi mennä luukulta luukulle, palvelut tulisi olla matalan kynnyksen palveluja, joihin ei tarvita asiakkuutta), nuorten päihdepalvelujen kehittäminen (varhaisen vaiheen tukea, oma alue nuorille, että heidän ei tarvitse mennä samasta ovesta kuin korvaushoitoon menevät) sekä kiusaamisen vastaista työtä tulisi kehittää.

”...mil taval enemmän siel peruskoulus...ja ehkä siel päiväkodissakin, ni siihen kouluksaamiseen ja siihen, koska iha sama, ku puhuttii armeija kanssa, ni suurin yksittäinen syy armeijan keskeyttämiseen oli myös niinku tää koulukiusaamis niinku historia, se vaikuttaa niin pitkään, niin moneen niinku asiaan ja maksaa yhteiskunnalle myös tosi paljon, et semmonen, ei se nyt oo mikään palvelu, mut jotain, et varmasti sil asial olis jotain tehtävissä vielä.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

7.5.2 Ammatillisten oppilaitosten toiminnan kehittäminen

Etsivät nuorisotyöntekijät Porissa ja Raumalla pohtivat ammatillisten oppilaitosten kehittämistä niin, että se tukisi nuorten opiskelujen jatkuvuutta. Molemmissa kaupungeissa keskustelua herätti erilaisten opetusmenetelmien käyttö. Etsivien nuorisotyöntekijöiden mielestä opetusmenetelmiä ja opiskelutyylejä voisi käyttää laajemminkin, tässä ajatuksia siihen liittyen:

”Ja sit ehkä lähtee myös miettimään niitä opiskelumuotoja vähä laajemmin, et niit tapoja ja keinoja on niinku muitakin, kun ne kalvosulkeiset...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

”Ku oppijoit on nii erilaisii, ni pitäs ol niit oppimistapojaki. Niit pitäs tuoda nuoril esille, et he tajuais sen, et mä en välttämät oo tyhmä, vaik mä en opi tost lukemal, mut mä voin oppii sen jollaki muul taval.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

”...ku jossain oli näist tuetuist oppisopimuksista ja kaikennäkösistä. Et tuotais just rinnalle eri näköstä mallia, ku et mikä tää systeemi, mikä on. Et ollaanks tätä systeemiä vähä kehittämäs, mut ei olla luomas mitää semmost vaihtoehtoo siihe rinnalle.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Porin etsivien nuorisotyöntekijöiden keskustelussa heräsi ajatuksia myös peruskoulun kehittämiseen. Peruskoulussa opetetut asiat toimivat kuitenkin perustana ja tietopohjana tuleville opinnoille. Ammattikouluissa opetetut asiat rakentuvat sen tiedon päälle, mitä on peruskoulussa ensin kerrytetty. Tässä hieman osviittaa etsivien nuorisotyöntekijöiden ajatuksista:

”Nii ja oppimaa oppimist, et opetetaanks sitä. Se pitäs ol niinko ala-asteel alkaa, ykkösluokal, se opetus, miten opiskellaan, opitaan, niinko sitä.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

”Nii, et tavallaa semmost ajatteluu, yksilöllist, et sitä mää kaipaam. Et se on faktaa vaa, mitä kirjoist tulee, niinku peruskoulu...mut niinku semmost keskusteluu ja sitä näkemysten jakoo...et nuori saa tai lapsi saa tuottaa sen tunteensa, eikä vaan se, et opettaja höpöttää siä edessä, et tämä on vain ainoa totuus. Et sit, ku nuoret menee sinne opiskeluihi ja sul on oikeus, et ku sun kuuluis sanoo, et miltä musta tuntuu, niin et sä osaa tuottaa niit...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

Molemmissa kaupungeissa etsiviä nuorisotyöntekijöitä puhutti myös opettajien ja muun koulun henkilökunnan ajan riittävyys yhtä oppilasta kohden. Ajan riittämättömyys aiheuttaa sen, että poissaoloihin ei ehditä puuttumaan riittävän nopeasti. Tiedonkulku katkeaa, eikä tieto poissaoloista kulje opettajalta kuraattorille. Myös henkilökunnan aktiivista otetta ja roolia korostettiin.

”Nii ja sit just et aktiivisuut siihen. Et joskus kuulee, et joku nuori on sanonut, et pystyy olemaan hyvinkin kauan pois koulusta, ennen ku edes ryhmänohjaaja huomaa, et se on niinku ollu poies.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Rauma 1)

”Ja varmaa seki o vähä opettajakohtast just, et kui nopeest puututaa joihinki ongelmatilanteisii, poissaoloihi ja muihi haasteisii...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

”Mut kyl jotkut peruskouluist lähteneet...o kritisoinu sellast opojenki niinko...et pitäskö sitä sit viedä vieläki, jotenki ehkä yksilöllisemmi kattoo ja sit enemmän panostaa siihe, et se löytys se ala, ku vähä semmost palautet tullu, et joitai muutamii me katottii ja sit piti niist valit...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 1)

”Ja et niit kohdattas yksilöinä, niit nuorii...mut ku aika ei vaan riitä, opettajan käyd kaikkii läpi ja jutel jokasen, et kyl siel varmaa on jotaki tämmösii, mut mite paljo sit oikeest, on sitä aikaa siihe jokasen kohtaamiseen.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 3)

Porissa etsivät nuorisotyöntekijät pohtivat myös ratkaisukeinoja koulun henkilökunnan ajanpuutteeseen ja siihen, miten poissaoloihin ja muihin nuorten haasteisiin pystyttäisiin tarttumaan nopeammin ja tehokkaammin. Etsivien nuorisotyöntekijöiden ajatuksia tästä:

”...pitäs ol ainaki enemmän...semmosii ammattihenkilöit, jotka niinko tavallaa jo huomaa varhases vaihees niit, kenel saattaa tul niit ongelmii tai ketä saattaa ol tipahtamisvaaras...enemmän niit semmosii, jol ois, en mä tiä, herkät tuntosarvet ja menis siä koulus ja olis tavallaa tietone niist oppilaist ja mahdollisist ongelmist ja tulevist ongelmist ja sit niinku puututtas ehkä nopeempaa siihe asiaa...” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 1) *”Varmaa sosiaali- ja terveysalan ihmisii.”* (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 2)

”...joku semmone henkilö, joka vie edemmäs ja niitte nuorte kans, ettei istut siä omas toimistohuonees ja tavallaa vast sit ko se nuori itse tulee tai sit joku opettaja ilmottaa kuraattoril, et täl nuorel o nii paljo poissaoloi ja sit se kuraattori alkaa vast toimimaa. Et semmone, semmost, mikä tavallaa käy sitä vuoropuheluu niitte opettajie, kuraattorie, mut sit myös niitte nuortenki kans tavallaa. Et se o siin mukan koko aja.” (Etsivä nuorisotyöntekijä, Pori 1)

Porissa puhutti myös oppilaiden kohtaaminen sekä yksilöllisyyden huomiointi. Etsivät nuorisotyöntekijät olivat kuulleet nuorilta muun muassa siitä, että nuoret ovat joutuneet opettajien silmätikuiksi. Tämä herätti keskustelua siitä, että jokaisen nuoren kohdalla tulisi yksilöllisesti huomioida se, miten nuori kohdataan. Erityisesti silloin, kun luokassa on haasteellisia nuoria. Toinen nuori vaatii asian toistamista useaan otteeseen ja kaipaa selkeämpää ohjeistusta kuin toinen. Nuori saattaa helposti leimata myös koko opettajakunnan, jos hänellä on joskus historiassaan ollut huonoja kohtauksia opettajien kanssa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että etsivällä nuorisotyöllä pystytään ennaltaehkäisemään nuorten koulutuksesta syrjäytymistä sekä ammatillisten opintojen keskeyttämistä. Etsivän työn tulokset eivät kuitenkaan ole aina heti havaittavissa ja tämän vuoksi työn tuloksia on haastavaa laskea lukuina. Opintojen keskeyttäminen on useimmiten monien asioiden summa. Taustalla saattaa olla monenlaisia elämään liittyviä haasteita, jotka tulee saada kuntoon, ennen kuin voi panostaa opiskeluihin. Etsivän nuorisotyön vahvuuksia syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä on, että palvelu on matalan kynnyksen palvelua, johon jokainen alle 29-vuotias nuori on tervetullut. Etsivä nuorisotyö on työnkuvaltaan hyvin laaja-alaista ja pystyy tämän vuoksi vastaamaan monenlaisiin nuorten kohtaamiin haasteisiin ja täten ehkäisemään syrjäytymistä. Etsivät nuorisotyöntekijät tukevat nuorten osallisuutta monin eri keinoin, kuten järjestämällä harrasteryhmiä sekä muita ryhmämuotoisia toimintoja.

Tulosten perusteella, etsivän nuorisotyön lisäksi tarvitaan kuitenkin myös muita yhteistyötahoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Vastauksissa korostuikin yhteistyön tärkeys ja sen sujuvuus. Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät laaja-alaista yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa, edistääkseen nuorten opintojen jatkuvuutta. Oppilaitosten kuraattorit voivat pyytää etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä apua muun muassa silloin, kun nuori harkitsee opintojen keskeyttämistä. Etsivät nuorisotyöntekijät edesauttavat nuorten opintojen jatkuvuutta muun muassa auttamalla nuoria yhteishaun tekemisessä sekä pohtimalla nuorten kanssa sopivia työkokeilupajakoja.

Siirtymätilanteet yläkouluista ammatillisiin oppilaitoksiin, ovat osoittautuneet haastaviksi kohdiksi, jolloin nuori voi ”tipahtaa” pois koulutuksen piiristä. Etsivät nuorisotyöntekijät tukevat nuoria myös siirtymätilanteissa ”saattaen” nuoria kesän yli, jotta opinnot syksyllä jatkuisivat suunnitelman mukaisesti. Työ on pitkälti motivointia ja haasteissa tukemista. Etsivien nuorisotyöntekijöiden lisäksi, opinto-ohjaajat liittyvät vahvasti nivelvaiheeseen ja sen onnistumiseen. Opinto-ohjauksen kautta nuorille pitäisi muodostua kuva siitä, millaisia eri ammattialat todellisuudessa ovat.

Myös työpajat sekä VALMA (ammattilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus) toimivat keinona nuorten opintojen jatkumiselle ja vähentävät ammatillisten opintojen keskeyttämistä. Ammatillisissa oppilaitoksissa kaivataan vaihtoehtoisia opiskelumenetelmiä sellaisille nuorille, joille perinteinen kirjoista opiskelu tuottaa haasteita. Työpajatoiminnan avulla pystytään räätälöimään yksilöllisiä koulutusvaihtoehtoja muun muassa niin, että nuori suorittaa osan ammatillisista opinnoistaan työpajalla. Opiskelumotivaation puuttuminen aiheuttaa opintojen keskeyttämistä. Motivaatio opintoihin saattaa puuttua silloin, kun nuoren hakupisteet eivät riitä hänen haluamalleen koulutusalueelle. VALMA:ssa nuoret voivat korottaa numeroitaan ja pohtia tarkemmin koulutusala, joka heitä kiinnostaisi.

Haasteet tiedonkulussa aiheuttavat nuorten opintojen keskeyttämistä. Tutkimustulosten perusteella, haasteita aiheuttavat tilanteet, jolloin tiedonkulku katkeaa tai viivästyy. Useissa tilanteissa tieto opintonsa keskeyttäneistä nuorista tulee etsiville nuorisotyöntekijöille liian myöhään, jolloin ennaltaehkäisevä työ on mahdotonta. Tiedonkulussa katsottiin olevan myös haasteita silloin, kun nuori siirtyy peruskoulusta ammatilliseen oppilaitokseen, eikä tieto opiskelijoiden tarvitsemasta erityisen tuen tarpeesta siirry yksiköstä toiseen. Ammatillisissa oppilaitoksissa tiedonkulun ongelmia aiheutuu silloin, kun tieto nuoren poissaoloista ja muista haasteista ei kulkeudu riittävän nopeasti opettajalta kuraattorille.

Palveluiden ja niiden laadun parantaminen vaikuttavat syrjäytymisen ehkäisyyn. Palvelut pitäisi olla helposti saatavilla, eivätkä ne saisi olla liian monimutkaisia käyttää. Palveluiden siirtyminen internetiin tuo omat haasteensa käyttää palveluita. Palveluissa tulisi olla tarpeeksi henkilökuntaa, jotta jokainen nuori voisi saada yksilöllistä ja hyvää palvelua.

Tulosten perusteella, palveluita nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tulisi kehittää Porissa. Liikkuvien työntekijöiden tarve koulumaailmassa sekä vapaa-ajalla korostui tuloksia tulkitessa. Ammatillisiin oppilaitoksiin kaivattaisiin työntekijöitä, jotka pystyisivät irtaantumaan toimistoistaan ja jalkautumaan nuorten pariin. Näiden työntekijöiden avulla pystyttäisiin parantamaan tiedonkulkua koulussa ja puuttumaan ongelmakohtiin jo varhaisessa vaiheessa. Liikkuvia työntekijöitä kaivattaisiin myös vapaa-ajalle. Porissa toimiikin jo liikkuva tuki, joka auttaa nuoria jokapäiväisessä asiointissa

ja arkeen liittyvissä asioissa. Liikkuvia työntekijöitä kaivattaisiin kuitenkin lisää. Myös tukihenkilötoiminnan ja matalankynnyksen toiminnallisten paikkojen lisäämisen katsottiin ehkäisevän syrjäytymistä.

Tulosten pohjalta, Raumalla nuorten palveluita tulisi kehittää ”saman katon alla”- toimiviksi niin, että palvelut olisivat matalan kynnyksen palveluita ja olisivat täten kaikkien saatavilla. Palvelut tulisi eriyttää niin, että nuorille suunnatut palvelut olisivat omassa paikassaan. Tämä helpottaisi nuorten asioimista palveluissa ja takaisi sen, että palveluprosessi ei katkeaisi kesken kaiken. Päihdepalveluista tulisi saada apua jo varhaisessa vaiheessa ja palvelut tulisi olla erikseen nuorille suunnattuja. Tällöin nuorten olisi helpompi hakea apua, eikä kynnys palveluihin menemiselle olisi niin suuri. Raumalla haluttaisiin kehittää myös kiusaamisen vastaista työtä, sillä kiusaamisella on nähty olevan kauaskantoisia vaikutuksia syrjäytymiseen liittyen. Pitkään jatkunut kiusaaminen nuoren historiassa aiheuttaa sen, että nuorelle muodostuu vaikeuksia sosiaalisten suhteiden muodostamisessa sekä sosiaalisissa tilanteissa toimimisen haasteita myöhemmälläkin iällä.

Tulokset osoittavat myös, että on olemassa monenlaisia työryhmiä palveluiden ja toiminnan kehittämiseksi, mutta epäkohdaksi on muodostunut se, että työryhmät koostuvat pelkästään eri alojen ammattilaisista. Tällöin nuoret eivät itse pääse vaikuttamaan asioihinsa.

Tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, sillä jo aiemmin on todettu muun muassa työpajojen toiminnan ja opiskelumotivaation kasvattamisen, ehkäisevän nuorten koulutuksesta syrjäytymistä. Nivelvaiheen opinto-ohjauksen tärkeys opintojen jatkuvuuden kannalta korostui tutkimustuloksissa sekä jo aiemmissa tuloksissa. Tutkimustuloksista ja aiemmista tutkimuksista, nousi myöskin esille yhden luukun periaate, joka laskisi syrjäytyneistä nuorista aiheutuvia kustannuksia. Yhden luukun- palvelun toimivuuden edellytyksenä on kuitenkin riittävä määrä työntekijöitä. Koulutusjärjestelmän kehittämisen kannalta nykyiset sekä aiemmat tutkimukset tukevat sitä, että syrjäytymisen ehkäisemiseksi tulisi kiinnittää huomiota peruskoulujen kehittämiseen niin, että nuorten yksilölliset tarpeet tulisi huomioida. Tukitoimet tulisi kohdentaa oppilaisiin, joilla on haasteita koulunkäynnissä.

Tulokset tuovat esille Porin ja Rauman alueen syrjäytymisen ehkäisykeinoja ja sitä, miten tulevaisuudessa nuorten koulutuspalveluita ja muita palveluita voisi kehittää näissä kaupungeissa. Toivon tutkimustuloksista olevan hyötyä kaikille, jotka tekevät töitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Eniten tutkimustulokset koskettavat kuitenkin peruskoulujen- ja ammatillisten oppilaitosten henkilökuntaa sekä etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Toivon mukaan tulokset herättävät kiinnostusta nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisevien keinojen kehittämiseen ja niiden toteuttamiseen.

Tämän tutkimuksen heikkoutena koen liian suppean näkökulman. Laajemman näkökulman nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämisen tutkimiseen olisi saanut, jos olisi haastatellut myös yläkoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kuraattoreita ja opinto-ohjaajia sekä opintonsa keskeyttäneitä nuoria. Työn laajuus olisi tällöin paisunut kuitenkin liian suureksi. Jatkossa olisi hyvä tutkia nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä Porissa ja Raumalla, tekemällä haastattelua juuri näihin edellä mainittuihin yksiköihin sekä erityisesti nuoriin itseensä.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla – Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimus-verkosto.
- Eduskunnan www-sivut. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät julkiset palvelut vaativat kehittämistä. Tiedote 19.11.2013. Viitattu 16.8.2016. www.eduskunta.fi
- Ervamaa, S., Haahkola, K., Illi, M., Markkola, A., Tukiainen, H. & Suomalainen, K. 2015. Lasten ja nuorten palvelut 2020 - Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turva-verkon läpi. Sitran julkaisuja 2015. Viitattu 11.8.2016. www.sitra.fi
- Hamarus, P. & Landen, L. 2014. Syrjäyttääkö systeemi? Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landen & S. Pulkkinen (toim.) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 12.8.2016. <http://www.ellibs.com.lil-lukka.samk.fi/fi/book/9789524958868>
- Hämäläinen, J. 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Kuopio: Snellman-instituutti. Snellman-instituutin arkistosarja 1/2000.
- Juvonen, T. 2010. Etsivä työ nuorten tukimuotona. Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 67-84.
- Järvinen, T. & Vanttaja, M. 2013. Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. Yhteiskuntapolitiikka 78:5. Viitattu 23.5.2016. www.julkari.fi
- Kajantie, E., Hovi, P., Eriksson, J., Laivuori, H., Andersson, S. & Räikkönen, K. 2013. Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 23-36.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karppinen, K. 2007. Nuorten ongelmat koulutusvalinnoissa ja toiselle asteelle siirtäessä. Teoksessa S. Alatupa (toim.) Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75. Helsinki: Sitra, 122-139.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Juva: WSOY

Kettunen, J. 2012. Motivaation puutteen taustalla olevat tekijät ja ammatillisten opintojen keskeyttäminen: Nuorten tarinoita keskeyttämisprosesseista. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden laitos.

Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kuronen, I. 2011. ”Mun kompassin neula vaan pyörii” – Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveystieteillä. Helsinki: Tammi, 9-25.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 1998. 21.8.1998/630 muutoksineen.

Marniemi, J. 2004. Suomalaiset pajakoulut. Teoksessa J. Hassinen & J. Marniemi (toim.) Oppiva koulu – pajakoulut muutoksen tekijöinä. Paikkakunta: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 78-102.

Myrskylä, P. 2012. Hukassa- Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi No 19. Viitattu 23.5.2016. www.eva.fi.

Nuorisolaki. 2006. 27.1.2006/72 muutoksineen.

Nuutinen-Kallio, T. 2016. Nuorisotakuu ei toimi kolmasosalla. Satakunnan Kansa 10.8.2016.

Opetushallitus. 2012. Nuorten syrjäytyminen voidaan ehkäistä. Tiedote 14.8.2012. Viitattu 16.8.2016. www.oph.fi

Opetushallitus. 2013. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma vuosina 2011-2012 – Seurantatutkimuksen raportti. Raportit ja selvitykset 2013:5. Viitattu 16.8.2016. www.oph.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut. Etsivä nuorisotyö 2014 – Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Viitattu 10.6.2016. <http://www.minedu.fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut. Nuorisolain uudistaminen. Viitattu 17.8.2016. www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/vireilla_nuoriso/nuorisolaki/

Pietikäinen, R. 2007. Palveluiden väliinpuotoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? - Tutkimusinventaaari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiainneuvottelukunta, Opetusministeriö & Työministeriö. Viitattu 16.8.2016. www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/inventaari.pdf

Pirttiniemi, J. 2004. Ohjauksen tarve peruskoulun päättyessä. Teoksessa J. Hassinen & J. Marniemi (toim.) Oppiva koulu – pajakoulut muutoksen tekijöinä. Paikkakunta: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 22-41.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän www-sivut. Viitattu 28.7.2016.
www.pkky.fi

Poikkeus, A-M., Rasku-Puttonen, H., Lerkkanen, M-K., Kuorelahti, M., Siekkinen, M., Kiuru, N. & Nurmi, J-E. 2013. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 111-120.

Salmela-Aro, K. & Tuominen-Soini, H. 2013. Koulu-uupumuksesta innostukseen? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 242-254.

TEM raportteja 8/2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Viitattu 23.8.2016. Työllisyys- ja yrittäjäosasto. http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf

Tilastokeskuksen www-sivut. Koulutuksen keskeyttäminen 2005/2006 - 2013/2014. 2014. Viitattu 16.5.2016. www.stat.fi

TEEMAHAASTATTELU ETSIVILLE NUORISOTYÖNTEKIJÖILLE

Hyvä vastaanottaja!

Olen kolmannen vuoden sosionomi (AMK) opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Opintoihini kuuluu opinnäytetyö, jonka tekeminen on tullut ajankohtaiseksi, sillä tavoitteeni on valmistua viimeistään syyskuussa 2016. Opinnäytetyöaiheenani on nuorten ammatillisten opintojen keskeytyminen. Tästä johtuen tarvitsisin etsivien nuorisotyöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia aiheesta.

Toivon, että Te löydätte kevään kiireiden keskeltä aikaa osallistua haastatteluun. Mielipiteenne ovat erittäin tärkeitä opinnäytetyöni kannalta. Haastattelun vastaukset käsitelen nimettöminä, joten työstä ei käy ilmi, kuka on vastannut mitään.

Pyydän Teitä tutustumaan näihin kysymyksiin etukäteen. Haastattelu näihin kysymyksiin pohjautuen pidetään myöhemmin sovittuna ajankohtana. Ajankohta varmistuu viikolla 8. Haastattelut toteutetaan ryhmähaastatteluna. Haastattelut nauhoitetaan.

Suuret kiitokset vaivannäöstänne!

Terveisin,

Lotta Pörsti

HAASTATTELURUNKO

1. TYÖNTEKIJÖIDEN KOULUTUS JA TYÖKOKEMUS

- Ammattinimike
- Alan koulutus
- Työkokemus nykyisessä työpaikassa
- Aiempi työkokemus nuorten parissa

2. TYÖSKENTELELYYN LIITTYVIÄ TAUSTATIETOJA

- Minkä ikäisiä ovat nuoret, joiden kanssa työskentelette?
- Mitä kautta nuoret ohjautuvat palvelunne piiriin? (Organisaatiot, yksiköt, ”kanavat”)

3. NUORTEN SYRJÄYTYMINEN

- Kuvailkaa omin sanoin, mitä syrjäytyminen mielestänne on tänä päivänä. (Ulkopuolelle jäämistä, joutumista, syrjäyttämistä?) Mistä ja minkä vuoksi nuori syrjäytyy, mihin ja miten se vaikuttaa?
- Millaisia muutoksia syrjään joutumisen prosessissa on näkemyksesi mukaan tapahtunut työssöölosi aikana? Onko se vaikeutunut, monimutkaistunut, pitkittynyt? Miten eri lait tai eri organisaatioiden toiminta vaikuttavat tähän?
- Miten etsivä nuorisotyö ehkäisee nuorten syrjäytymistä? Kerro mitä keinoja ja/tai työvälineitä käytätte.

4. NUORTEN AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTYMINEN

- Miten, millä tavoin ja keinoin etsivä nuorisotyö pyrkii ehkäisemään nuorten ammatillisten opintojen keskeytymistä?
- Millä keinoin nuorten ammatillisten opintojen keskeyttämistä voitaisiin parhaiten ennaltaehkäistä? Mitä nykyisissä toiminnoissa voisi parantaa?
- Mitä eri syitä opintojen keskeytymiseen on ilmennyt, mitä olet havainnut? Millaisia elämäntilanteita ja -vaiheita voi olla taustalla, jotka lisäävät opintojen keskeyttämisriskiä?

- Miten nivelvaihe yläkoulusta ammatilliseen oppilaitokseen, vaikuttaa nuorten keskeyttämiseen? Mitä riskejä, uhkia, epävarmuutta tähän voi liittyä?

5. PALVELUT JA OHJAUSTARPEET OPINTOJEN KESKEYTYMISEN JÄLKEEN

- Mitä palveluja/toimintaa nuorelle voidaan tarjota opintojen keskeyttämisen jälkeen? Uudelleen opintojen pariin, työnhakijaksi tms.? Miten nuorta voidaan motivoida opintojen jatkamiseen?
- Minkälaista tukea/apua nuoret toivoisivat heitä auttavilta aikuisilta? Nuorisotyöntekijät, opettajat, vanhemmat? Apua koulunkäyntiin, työvoimapalveluihin, kela-asiointiin, yhteishakuun tai johonkin muuhun?

6. OPINTOJEN KESKEYTYMISEN EHKÄISEMINEN JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

- Miten kehittäisit nuorille suunnattua toimintaa/palveluja? Millä tavoin ja keinoin opintojen keskeyttämistä voitaisiin vähentää, mitä se edellyttää ja keiltä?
- Miten ammatillisia oppilaitoksia tai niiden toimintaa voitaisiin kehittää niin, että se tukisi parhaiten nuorten opiskelujen jatkuvuutta? (Nuorten antama palaute ammatillisista oppilaitoksista, keskustelut kuraattorien tai muun koulun henkilökunnan kanssa).
- Mihin vielä erityisesti haluatte kiinnittää huomiota ja minkä vuoksi?